BENDROJO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2010 m. liepos 1 d.*

Byloje T-62/08

ThyssenKrupp Acciai Speciali Terni SpA, įsteigta Terni (Italija), atstovaujama advokatų T. Salonico, G. Pellegrino, G. Pellegrino ir G. Barone,

ieškovė,

prieš

Europos Komisiją, atstovaujamą C. Giolito ir G. Conte,

atsakovę,

dėl prašymo panaikinti 2007 m. lapkričio 20 d. Komisijos sprendimą 2008/408/EB dėl valstybės pagalbos C 36/A/06 (ex NN 38/06), kurią Italija suteikė

* Proceso kalba: italų.

ThyssenKrupp, *Cementir* ir *Nuova Terni Industrie Chimiche* (OL L 144, 2008, p. 37),

BENDRASIS TEISMAS (penktoji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas M. Vilaras (pranešėjas), teisėjai M. Prek ir V. M. Ciucă,

posėdžio sekretorius J. Palacio González, vyriausiasis administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2009 m. liepos 1 d. posėdžiui,

priima šį

Sprendimą

Faktinės bylos aplinkybės

1 Italijos Respublika elektros energijos sektorių nacionalizavo 1962 m. gruodžio 6 d. Įstatymu Nr. 1643 dėl *Ente nazionale per l'energia elettrica* (ENEL) įsteigimo ir elektros energijos pramonės įmonių perdavimo šiai bendrovei (GURI, Nr. 316, 1962 m.

gruodžio 12 d., p. 5007, toliau – Įstatymas Nr. 1643/62). Šiuo įstatymu Italijos Respublika ENEL suteikė elektros energijos, neatsižvelgiant į gamybos šaltinį, gamybos, importo ir eksporto, perdavimo, perdirbimo, skirstymo ir pardavimo monopolį valstybės teritorijoje, tačiau su tam tikromis išimtimis.

2 Pagal Įstatymo Nr. 1643/62 4 straipsnio 6 dalį įmonės, kurios elektros energiją iš esmės gamina savo reikmėms (toliau – gamintojai savo reikmėms), į elektros energijos sektoriaus nacionalizavimo procesą nebuvo įtrauktos.

3 Tuo metu *Terni*, kurios pagrindinis akcininkas buvo valstybė, veikė juodosios metalurgijos, chemijos produktų ir cemento gamybos sektoriuose. Be to, *Terni* valdė ir naudojo hidroelektrinę, o didžioji dalis joje gaminamos elektros energijos buvo naudojama bendrovės gamybos procesams.

4 Atsižvelgiant į *Terni* strateginę svarbą energijos tiekimui šalyje, su hidroelektrine susijusi *Terni* veiklos dalis buvo nacionalizuota, nors ši bendrovė turėjo gamintojo savo reikmėms statusą.

5 1963 m. rugpjūčio 21 d. Respublikos Prezidento dekretu Nr. 1165 dėl perdavimo ENEL viso organizuoto turto kompleksų, skirtų Įstatymo Nr. 1643/62 1 straipsnio pirmoje pastraipoje nurodytai veiklai vykdyti ir kuria verčiasi „*Terni: Società per l'Industria e Elettricità*“ *SpA* (GURI Nr. 230 paprastasis priedas, 1963 m. rugpjūčio 31 d., p. 58, toliau – Dekretas Nr. 1165/63), Italijos Respublika *Terni* kompensavo už jos perduotą turtą nustatydama jai lengvatinį elektros energijos tarifą (toliau – *Terni* tarifas) laikotarpiui nuo 1963 iki 1992 metų.

6 1964 m. *Società Terni* buvo suskaidyta į tris bendroves: plieno gamintoją *Terni Acciai Speciali*, chemijos sektoriuje veikiančią *Nuova Terni Industrie Chimiche* ir cemento gamintoją *Cementir* (toliau – kartu vadinamos buvusios *Terni* bendrovės). Vėliau šios bendrovės buvo privatizuotos ir jas įsigijo atitinkamai *ThyssenKrupp*, *Norsk Hydro* ir *Caltagirone*, o galiausiai buvo sukurtos atitinkamai *ThyssenKrupp Acciai Speciali Terni SpA*, *Nuova Terni Industrie Chimiche SpA* ir *Cementir SpA*, kurioms ir toliau buvo taikomas *Terni* tarifas.

7 1991 m. sausio 9 d. Įstatymu Nr. 9 dėl Naujojo nacionalinio energetikos plano įgyvendinimo nuostatų: instituciniai aspektai, hidroelektrinės ir elektrinės, angliavandeniliai ir geoterminė energija, gamintojai savo reikmėms ir fiskalinės nuostatos (GURI Nr. 13 paprastasis priedas, 1991 m. sausio 16 d., p. 3, toliau – Įstatymas Nr. 9/91), Italijos Respublika pratęsė iki 2001 m. gruodžio 31 d. galiojančias hidroelektrinių koncesijas, kurių pagrindu veikia viešuosius vandens išteklius elektros energijos gamybai naudojančios bendrovės.

8 Pagal šio įstatymo 20 straipsnio 4 dalį Italijos Respublika pratęsė ir *Terni* tarifo taikymą iki 2001 m. gruodžio 31 dienos. Taip pat buvo numatyta, kad buvusioms *Terni* bendrovėms tiekiami subsidijuojamos elektros energijos kiekiai turėjo būti laipsniškai mažinami per ateinančius šešerius metus (2002–2007 m.), kad iki 2007 m. pabaigos tarifo lengvatos taikymas būtų nutrauktas.

9 Italijos valdžios institucijos apie Įstatymą Nr. 9/91 pranešė Komisijai, kuri 1991 m. rugpjūčio 6 d. priėmė sprendimą nepateikti prieštaravimų (Sprendimas dėl valstybės pagalbos NN 52/91, toliau – 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimas).

10 1999 m. kovo 16 d. Įstatyminiu dekretu Nr. 79 dėl Direktyvos 96/92/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių (GURI Nr. 75, 1999 m. kovo 31 d., p. 8, toliau – Dekretas Nr. 79/99), Italijos Respublika pratęsė galiojančias hidroelektrinių koncesijas. Minėto dekreto 12 straipsnio 7 ir 8 dalyse buvo nustatyta:

„7. Koncesijos, kurių galiojimas baigėsi arba pasibaigs vėliausiai 2010 m. gruodžio 31 d., pratęsiamos iki šios datos, o atitinkami koncesininkai, – ir tam nereikalingas administracinis aktas, – tęsia veiklą apie tai informavę koncesiją suteikiančią administraciją per devyniasdešimt dienų nuo šio dekreto įsigaliojimo dienos. <...>

8. Koncesijoms, kurių galiojimo pabaigos terminas nustatytas po 2010 m. gruodžio 31 d., taikomos koncesijos akte numatytos galiojimo pabaigos sąlygos."

11 Pagal 2005 m. kovo 14 d. Įstatymo dekreto Nr. 35, nustatančio skubias nuostatas, susijusias su ekonominio, socialinio ir teritorinio vystymo veiklos planu (GURI Nr. 62, 2005 m. kovo 16 d., p. 4), pakeisto 2005 m. gegužės 14 d. Įstatymu Nr. 80 (toliau – Įstatymas Nr. 80/05), 11 straipsnio 11 dalį Italijos Respublika vėl pratęsė *Terni* tarifo taikymą iki 2010 m., o priemonė taikoma nuo 2005 m. sausio 5 d. (toliau – ginčijama priemonė). Įstatyme Nr. 80/05 patikslinama, kad iki 2010 m. buvusioms *Terni* bendrovėms bus taikoma tokia pat tvarka, kokia buvo taikyta iki 2004 m. gruodžio 31 d. tiekiamų kiekių (926 GWh bendrai trims *Terni* bendrovėms) ir kainų (1,32 eurocento už 1 kWh) atžvilgiu. Netrukus po to 2005 m. gruodžio 23 d. Įstatymu Nr. 266 hidroelektrinių koncesijų terminas bendrai buvo pratęstas iki 2020 metų.

12 Sužinojusi apie šios priemonės pratęsimą nagrinėdama kitą bylą 2005 m. gruodžio 23 d. laišku Komisija Italijos valdžios institucijų paprašė pateikti informaciją, kuri Komisijai buvo pateikta 2006 m. vasario 24 d. laiške, o po to atitinkamai 2006 m. kovo 2 d. ir 2006 m. balandžio 27 d. laiškuose.

13 2006 m. liepos 19 d. laišku Komisija Italijos Respubliką informavo apie sprendimą pradėti procedūrą pagal EB 88 straipsnio 2 dalį. Šis sprendimas buvo paskelbtas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* (OL C 214, p. 5) ir Komisija suinteresuotosioms šalims pasiūlė pateikti pastabas dėl nagrinėjamų priemonių.

14 Italijos Respublika pateikė pastabas 2006 m. spalio 25 d. laišku ir papildomą informaciją 2006 m. lapkričio 9 d. ir 2006 m. gruodžio 7 d. laiškais.

15 Komisija gavo suinteresuotųjų šalių pastabas ir jas perdavė Italijos valdžios institucijoms suteikdama galimybę jas pakomentuoti. Italijos Respublikos pastabos gautos 2006 m. gruodžio 22 d. laišku.

16 2007 m. vasario 20 d. laišku Komisija paprašė papildomos informacijos, kurią Italijos valdžios institucijos pateikė 2007 m. balandžio 16 d., 2007 m. gegužės 10 d. ir gegužės 14 d. laiškais.

17 2007 m. lapkričio 20 d. Komisija priėmė sprendimą dėl valstybės pagalbos C 36/A/06 (ex NN 38/06), kurią Italija suteikė *ThyssenKrupp*, *Cementir* ir *Nuova Terni Industrie Chimiche* (OL L 144, 2008, p. 37, toliau – ginčijamas sprendimas).

18 Ginčijamo sprendimo 163 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„Komisija mano, kad [Italijos Respublika], pažeisdama [EB]88 straipsnio 3 dalį, neteisėtai įgyvendino Įstatyminio potvarkio Nr. 35/2005, kuris buvo pakeistas į Įstatymą [Nr. 80/05], 11 straipsnio 11 dalies nuostatą, kurioje buvo nustatytas trims *Terni* bendrovėms taikytino lengvatinio elektros energijos tarifo pakeitimas ir taikymo pratęsimas iki 2010 m. Komisija mano, kad tokiai priemonei, kuri yra grynoji pagalba veiklai, negali būti taikoma jokia EB sutartyje nustatyta leidžianti nukrypti nuostata, tad ji nesuderinama su bendrąja rinka. Todėl minėtos priemonės dalys, kurios dar nebuvo skirtos ar sumokėtos, neturi būti įgyvendintos. Jau sumokėta pagalba turi būti susigrąžinta. Sumos, į kurias naudos gavėjai pagal Įstatymą [Nr. 9/91] turėjo teisę 2005, 2006 ir 2007 m., gali būti išskaitytos iš visos susigrąžintinos sumos."

19 Ginčijamo sprendimo rezoliucinėje dalyje nustatyta:

„1 straipsnis

1. Valstybės pagalba, kurią [Italijos Respublika] suteikė *ThyssenKrupp*, *Cementir* ir *Nuova Terni Industrie Chimiche*, nesuderinama su bendrąja rinka.

2. Valstybės pagalba, kurią [Italijos Respublika] suteikė *ThyssenKrupp*, *Cementir* ir *Nuova Terni Industrie Chimiche*, bet jos dar nesumokėjo, taip pat nesuderinama su bendrąja rinka, tad negali būti suteikta.

2 straipsnis

1. [Italijos Respublika] turi susigrąžinti iš naudos gavėjų 1 straipsnio 1 dalyje minėtą pagalbą.

<...>“

Procesas ir šalių reikalavimai

20 2008 m. vasario 6 d. Teismo kanceliarijoje pateiktu pareiškimu Italijos Respublika pareiškė šį ieškinį.

21 Ieškovė Teismo prašo:

— pripažinti ginčijamą sprendimą neteisėtu ir panaikinti jį visą,

— priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas,

— prireikus pagal Bendrojo Teismo procedūros reglamento 64 ir 66 straipsnius nurodyti Komisijai pateikti pranešimus, išsiųstus Italijos valdžios institucijoms, kuriuos šios gavo atitinkamai 1991 m. lapkričio mėn., bei taikyti kitas reikalingas proceso organizavimo priemones, arba, nepatenkinus pirmojo reikalavimo:

panaikinti ginčijamą sprendimą, kiek jame:

— a) pripažinta, kad Italijos Respublika ieškovei, *Cementir* ir *Nuova Terni Industrie Chimiche* suteikė pagalbą pažeisdama EB 88 straipsnio 3 dalį;

— b) pripažinta, kad šios sumos turi būti susigrąžintos iš ieškovės, *Cementir* ir *Nuova Terni Industrie Chimiche*, ir todėl c) nurodyta Italijos Respublikai nedelsiant susigrąžinti šias sumas bei palūkanas,

— arba, nepatenkinus pirmojo ir antrojo reikalavimų:

panaikinti ginčijamą sprendimą, kiek jame Italijos Respublikai nurodyta nedelsiant susigrąžinti pagalbą bei palūkanas, nes toks susigrąžinimas prieštarautų bendrajam teisėtų lūkesčių apsaugos principui.

22 Komisija Teismo prašo:

— atmesti ieškinį,

— priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidas.

Dėl teisės

23 Italijos Respublika nurodo keturis ieškinio pagrindus: pirma, EB 87 straipsnio 1 dalies pažeidimą; antra, esminių procedūrinių reikalavimų bei EB 87 ir EB 88 straipsnių pažeidimą, nes padaryta Italijos valdžios institucijų pateikto ekonominio tyrimo akivaizdi vertinimo klaida; trečia, EB 88 straipsnio 3 dalies pažeidimą; ir, ketvirta, 1999 m. kovo 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 659/1999, nustatančio išsamias [EB 88] straipsnio taikymo taisykles (OL L 83, p. 1; specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 339), 14 straipsnio 1 dalies ir teisėtų lūkesčių apsaugos principo pažeidimą.

Dėl ieškinio pagrindo, susijusio su EB 87 straipsnio 1 dalies pažeidimu

Šalių argumentai

24 Ieškovė teigia, kad Komisija ginčijamą priemonę klaidingai kvalifikavo valstybės pagalba ir todėl nusprendė, kad apie minėtą priemonę jai turėjo būti pranešta.

25 Ji nurodo, jog valstybių narių nustatytos kompensacinės priemonės, skirtos atlyginti įmonėms padarytą žalą būtent dėl nuosavybės paėmimo, nelaikomos valstybės pagalba, o tai pati Komisija pripažino ginčijamo sprendimo 70 konstatuojamojoje dalyje.

26 Šioje byloje dėl išimtinio *Terni* nuosavybės paėmimo 1962 m. ši bendrovė atsidūrė konkurenciniu požiūriu akivaizdžiai nepalankioje padėtyje, palyginti su jos konkurentais, ir dėl to teisės aktų leidėjas, siekdamas pašalinti tokią didelę diskriminaciją, *Terni* atžvilgiu nustatė kompensacijos „kriterijų“, kuris visiškai skyrėsi nuo kitoms įmonėms, kurių nuosavybė paimta, skirtos vienkartinės finansinės kompensacijos, ir taip siekė „nesutrikdyti vidaus pusiausvyros šioje įmonėje“, kuri pagal įstatymą neturėjo būti nacionalizuota.

27 Taigi Įstatymu Nr. 1643/62 *Terni* suteikta teisė tam tikrą laiką gauti ekonominę kompensaciją specialiu elektros energijos tiekimo tarifu ją pripažįstant faktine gamintoja savo reikmėms, kad per ilgą laikotarpį būtų padengti galimi papildomi

nuostoliai, – kuriuos sunku apskaičiuoti nuosavybės paėmimo momentu, – patirti dėl elektros energijos kainų pokyčių, taip nuolat neutralizuojant jų poveikį.

28 Taikant šį lankstų kriterijų, kuriuo nediskriminuojant išlaikoma *Terni* ir kitų gamintojų savo reikmėms, kurių nuosavybė nepaimta, panaši padėtis, Dekrete Nr. 1165/63 numatyta, jog *Terni* tarifo taikymo trukmė tokia pat kaip ir hidroelektrinių koncesijų, suteiktų gamintojams savo reikmėms, kurių nuosavybė nepaimta, t. y. iki 1992 m. gruodžio 31 d., o nuo šios datos su hidroelektrine susijusios *Terni* veiklos dalies nuosavybės paėmimo diskriminacinis poveikis tikriausiai būtų baigęsis. Iš tikrųjų 1992 m. pabaigoje *Terni* būtų netekusi koncesijų, leidžiančių naudoti vandens išteklius elektros gamybai savo reikmėms.

29 Taip apibrėžtą kompensaciją lemia trys veiksniai: elektros energijos kiekis, jos kaina ir lengvatinio tarifo taikymo trukmė. Tik pirmasis iš šių kriterijų buvo apibrėžtas galutinai, t. y. atsižvelgiant į *Terni* suvartojimą 1961 m. ir numatomą suvartojimo augimą, susijusį su jau pradėtomis investicijomis, tačiau kurios 1962 m. dar nebuvo baigtos. Kaina nustatyta ne apibrėžiant sumą, o nustatant jos apskaičiavimo metodą, nes vien tik kainos lankstumas leidžia išlaikyti nustatytos kompensacijos logiką. 30 m. trukmė nustatyta ne dėl to, kad šios trukmės reikia paimto turto vertei atlyginti, o dėl to, kad pagal lyginimo su gamintojais savo reikmėms, kurių nuosavybė nepaimta, kriterijų ši trukmė visada tokia pat kaip ir hidroelektrinių koncesijos, o tai Komisija pripažino ginčijamo sprendimo 18 ir 77 konstatuojamosiose dalyse.

30 Į tikslą, kuriuo siekiama kiek įmanoma atkurti ekonomines sąlygas ir pusiausvyrą, kokios buvo prieš paimant *Terni* nuosavybę, atsižvelgta taikant Italijos konstitucinius principus, šiuo atveju – nediskriminavimo principą ir principą, pagal kurį numatyta, jog už paimtą nuosavybę kompensacija turi būti „pagrįsta“, „tinkama ir adekvati“, bei

Bendrijos teisės laisvos konkurencijos apsaugos principą, numatytą EB 4 straipsnio 1 dalyje.

31 Šis pradinis kompensavimo mechanizmas atitinka ir 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos pirmajame protokole (toliau – ŽTK) įtvirtintus principus bei Europos žmogaus teisių teismo (toliau – EŽT teismo) praktiką.

32 Komisija klaidingai tvirtina, kad bet koks šios schemos taikymo termino pratęsimas reiškia pirminio mechanizmo pakeitimą, o tai neginčytinai ir be išimties pakeistų kompensacijos paskirtį – atlyginti žalą. Galimas kompensacijos pobūdžio pakeitimas pratęsiant su tarifu susijusios priemonės taikymą turi būti vertinamas atsižvelgiant į minėtą tikslą, kaip jis apibrėžtas *ex ante*.

33 Ieškovė pažymi, kad 1982 m. rugpjūčio 7 d. Įstatymu Nr. 529 dėl santykių tarp ENEL, vietos bendrovių elektros energijos įmonių ir elektros energiją savo reikmėms gaminančių įmonių reglamentavimo hidroelektrinių koncesijų srityje (GURI Nr. 222, 1982 m. rugpjūčio 13 d., p. 5771) ir Įstatymo Nr. 9/91 24 straipsniu iki 2001 m. gruodžio 31 d. buvo pratęstos tuo metu buvusių koncesininkų hidroelektrinių koncesijos, kurių terminas turėjo baigtis 1992 m. pabaigoje, ir kad šis visiškai išimtinis ir nacionalizavimo metu tikrai nenumatomas atnaujinimas sukėlė *Terni* nustatyto kompensavimo kriterijaus įgyvendinimo problemą. Remiantis Įstatyme Nr. 1643/62 bei Dekrete Nr. 1165/63 apibrėžtu kompensacijos metodu ir siekiant apsaugoti *Terni* ir kitų gamintojų savo reikmėms paralelinį vertinimą, teisės aktų leidėjas priimdamas Įstatymo Nr. 9/91 20 straipsnio 4 dalį nusprendė pratęsti *Terni* tarifo taikymą iki 2001 m. gruodžio 31 dienos.

34 Ieškovė pažymi, kad, priešingai nei tvirtina Komisija, Įstatymo Nr. 9/91 20 straipsnyje, kuriame numatytas *Terni* tarifo taikymo pratęsimas, yra dvi konkrečios nuorodos ir viena netiesioginė nuoroda į gamintojus savo reikmėms, patvirtinančios, jog minėto tarifo taikymo pratęsimas Italijos valstybei buvo privalomas veiksmas Įstatyme Nr. 1643/62 nustatytam kompensacijos „kriterijui“ įgyvendinti.

35 Ieškovė dar pabrėžia, kad 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimu Komisija nutarė „nepateikti prieštaravimų“ dėl Įstatymo Nr. 9/91 taikymo. Be to, Italijos Respublikos paprašiusi konkrečios informacijos, „susijusios su preziumuojama pagalba, suteikta bendrovei *Ilva* [*Terni* teisių perėmėjai] sumažinant elektros energijos tarifą“, gavo atsakymus, paaiškinančius, kad lengvatinis tarifas iš tikrųjų yra kompensacinio pobūdžio, ir šiuo klausimu nepradėjo jokios procedūros. Anot ieškovės, iš to matyti, kad Komisija pritarė išvadai, jog šis taikymo pratęsimas buvo Įstatymu Nr. 1643/62 ir Dekretu Nr. 1165/63 *Terni* skirtos kompensacinės priemonės teisėta tąsa ir kad dėl to šiai tarifo schemai netaikomi su valstybės pagalba susiję Bendrijos teisės aktai.

36 Ieškovė primena, kad hidroelektrinių koncesijos vėl buvo pratęstos iki 2010 m. gruodžio 31 d. pagal Dekreto Nr. 79/99 12 straipsnio 7 dalį, o *Terni* tarifo taikymas buvo pratęstas ne tuo pačiu metu, nes Įstatyme Nr. 9/91 numatytu taikymo pratęsimu buvo nustatyta ir laipsniško taikymo nutraukimo schema, turėjusi prasidėti nuo hidroelektrinių koncesijų pabaigos (t. y. 2001 m. pabaigoje) ir baigtis 2007 m. pabaigoje. Be to, buvo numatyta, kad elektros energijos rinkos liberalizavimas, kuris taip pat pradėtas Dekretu Nr. 79/99, turėjo leisti buvusioms *Terni* bendrovėms liberalizuotoje rinkoje įsigyti elektros energijos už konkurencingą kainą, panašią į gamybos sąnaudas, kokias jos būtų turėjusios, jeigu būtų ir toliau valdžiusios paimtas elektrines.

37 Vis dėlto 2005 m. elektros energijos rinkos liberalizavimas Italijoje nepadarė numatyto teigiamo poveikio konkurencijai ir buvusios *Terni* bendrovės vėl atsidūrė diskriminacinėje padėtyje, palyginti su gamintojais savo reikmėms, kurių nuosavybė nebuvo paimta, ir todėl teisės aktų leidėjas priėmė ginčijamą priemonę. Ieškovės nuomone, akivaizdu, kad tuo metu, kai Italijos Respublika nusprendė vėl atidėti iki 2010 m. hidroelektrinių koncesijų pabaigos terminą, ieškovė ir kitos buvusios *Terni* bendrovės jau turėjo teisę į *Terni* tarifo tolesnį taikymą, nors šio taikymo apimtis ir trukmė skyrėsi nuo minėtų koncesijų. Galiausiai dėl ginčijamos priemonės nepasikeitė pradinė kompensacijos logika, pagal kurią *Terni* turi būti vertinama kaip faktinė gamintoja savo reikmėms.

38 Ieškovė pabrėžia, kad laikui bėgant šis gamintojo savo reikmėms statusas buvo išlaikytas kitam tikslui, įskaitant ir tada, kai Italijoje į elektros energijos tarifą buvo įtrauktas vadinamasis „papildomas mokestis už šiluminę energiją“, nuo kurio *Terni* buvo atleista kaip ir visi gamintojai savo reikmėms. Be to, tiek *Corte suprema di cassazione* (Aukščiausiasis kasacinis teismas), tiek ir *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba) *in tempore non suspecto* priimtuose sprendimuose ir bylose, kurių dalykas buvo kitoks nei šios bylos, oficialiai pripažino specialią paralelizmo ir faktinių gamintojų savo reikmėms kriterijaus logiką, kuria grindžiamas *Terni* tarifas. Iš tikrųjų šie du aukščiausiųjų grandžių teismai patvirtino, jog netgi ir po 1992 m. elektros energijos tarifą, kurį *Terni* turėjo mokėti ENEL, turėjo sudaryti tokie patys elementai kaip ir kitų gamintojų savo reikmėms išlaidas. Komisijos prieštaravimas, pagal kurį šis aiškinimas nesvarbus dėl to, kad nesusijęs su Dekretu Nr. 1165/63, o tik su Įstatymu Nr. 9/91, yra formalus ir neatitinka tiesos, nes šių sprendimų išvados grindžiamos būtent nacionalizacijos metu *Terni* skirtos kompensacijos specialia logika bei visų pirma Įstatymo Nr. 1643/62 4 straipsniu ir Dekreto Nr. 1165/63 7 ir 8 straipsniais.

39 Komisijos pozicija atskleidžia tiek pačiame ginčijamame sprendime esančius prieštaravimus, tiek ir prieštaravimus tarp ginčijamo sprendimo ir atsiliepimo į ieškinį.

40 Ieškovė tvirtina, kad Komisijos teiginys, kad „bet koks sumų ar mechanizmo *ex post* pakeitimas neišvengiamai pakeičia priemonės pobūdį“, akivaizdžiai prieštarauja tam, ką pripažino pati Komisija, t. y., kad taikymo pratęsimais siekta „ir toliau taikyti režimą lygiagrečiai su tais hidroenergijos gamintojais, kurių koncesijos buvo atnaujintos“ (92 konstatuojamoji dalis), kad pradinė trukmė buvo nustatyta atsižvelgiant į hidroelektrinių koncesijų pabaigos terminą (77 konstatuojamoji dalis) ar kad 1962 m. Italijos įstatymų leidėjo pasirinktas metodas buvo pateisinamas, nes leido pasiekti, kad būtų „išvengiama papildomos žalos, kurią *Terni* būtų galėjusi patirti <...>, jeigu padidėtų energijos kainos, pavojaus“ (73 konstatuojamoji dalis).

41 Šiuo teiginiu netiesiogiai pripažįstama aplinkybė, jog dėl nuosavybės paėmimo *Terni* patirta žala glaudžiai susijusi su nauda, kurią kiti gamintojai savo reikmėms gali gauti dėl elektros energijos tiekimo sąnaudų, ir todėl reikia pripažinti, jog kompensacijos taikymo trukmės pratęsimas, susijęs su koncesijų pabaigos data, nėra nauja priemonė (ir nėra naujas kriterijus), o tik teisingas pirminės priemonės vykdymas.

42 Vienintelis motyvas, kuriuo ginčijamame sprendime Komisija ginčija *Terni* tarifo taikymo pratęsimo kompensacinį pobūdį, grindžiamas su laiku susijusia aplinkybe, o tai rodo labai formalų požiūrį, kuris neatitinka nei Italijos teisės sistemos aiškinimo kriterijų, pagal kuriuos pripažįstama teisės akto leidėjo ketinimų svarba, nei „esminio

vertinimo“, kuris naudojamas tiek Komisijos, tiek ir Bendrijos teismų praktikoje, be kita ko, ir taikant EB sutarties nuostatas.

43 Ieškovė teigia, kad atsižvelgiant į tai, jog pripažinta, kad kompensuojama ne perskaičiuojant dabartinę paimtos nuosavybės vertę, o siekiant išlaikyti *Terni* ekonominę ir finansinę pusiausvyrą išlaidų elektros energijai atžvilgiu ją prilyginant faktiniam gamintojui savo reikmėms, nebegalima teigti, jog vienas iš šiam rezultatui pasiekti nustatytų kintamųjų turi likti nepakitęs pasikeitus veiksniui, į kurį atsižvelgiant buvo nustatytas šis kintamasis. Anot ieškovės, tai reiškia, kad kaip ir *Terni* tiekiamos elektros energijos kaina (t. y. *Terni* tarifas) turėjo atitikti ENEL tarifų pokyčius, taip pat ir teisės naudotis šiuo tarifu taikymo trukmė buvo pakeista atsižvelgiant į hidroelektrinių koncesijų pabaigos termino, tuo metu nustatyto 2001 m. gruodžio 31 dienai, nukėlimą. Vienintelis skirtumas, kad kainų pokyčiai buvo aiškiai ir tiesiogiai numatyti Dekreto Nr. 1165/63 8 straipsnyje, nes ENEL kainų keitimas priimant šią nuostatą buvo įprastas ir numatomas įvykis, o trukmės pakeitimas nebuvo aiškiai nurodytas, nes prieš 30 metų niekas negalėjo numatyti, jog teisės aktų leidėjas nuspręs pratęsti koncesijų trukmę.

44 Galiausiai Komisija savo samprotavimuose padarė kitą klaidą tvirtindama, kad tuo atveju, jeigu *Terni* nebuvo patenkinta kompensacine priemone, tai turėjo ją ginčyti pagal Įstatymo Nr. 1643/62 5 straipsnio 5 dalį. Komisija neatsižvelgė į tai, kad nustatytas lengvatinio tarifo *Terni* nustatymo metodas yra labai ypatingas ir lankstus, todėl *Terni* niekaip negali būti suinteresuota ginčyti šio tarifo tinkamumą. Be to, ieškovė priduria, kad nagrinėjama nuostata faktiškai taikoma tik tais atvejais, kai už paimtą nuosavybę kompensuojama „grynaisiais pinigais“, o ne lengvatiniu tarifu, kaip yra *Terni* atveju.

45 Komisija tvirtina, kad ieškovės pateiktą ieškinio pagrindą reikia atmesti kaip grindžiamą klaidinga prielaida, ir ginčija, kad jos pozicija šioje byloje yra prieštaringa.

46 Ji primena, kad ginčijamame sprendime nurodyta, jog *Terni* tarifas buvo suteiktas Dekreto Nr. 1165/63 6 straipsnyje nustatytam konkrečiam laikotarpiui, t. y. iki 1992 m. gruodžio 31 dienos. Iš šių nuostatų aiškiai matyti, kad kaip kompensacija *Terni* suteiktas tarifas taikomas apibrėžtą laikotarpį, galutinai nustatytą nuosavybės paėmimo momentu, ir tikriausiai šis terminas nustatytas atsižvelgiant į likusią *Terni* hidroelektrinės koncesijos trukmę, kuri buvo pagrindinis elementas nustatant paimtos koncesijos vertę.

47 Komisija teigia, jog nei Įstatyme Nr. 1643/62, nei Dekrete Nr. 1165/63 *Terni* tarifo taikymo trukmė niekaip nesiejama, darant tam tikrą dinaminę nuorodą, su kitų gamintojų savo reikmėms, kurių nuosavybė nepaimta, būsimomis hidroelektrinių koncesijomis numatant minėto tarifo automatinį pratęsimą šių koncesijų atnaujinimo ar pratęsimo atveju. Anot Komisijos, nors ir gali būti, kad Italijos teisės aktų leidėjas pagalvojo apie kitų hidroelektrinių koncesijų pabaigą nustatydamas *Terni* tarifo taikymo trukmę, tačiau neginčytina, kad iš Įstatymo Nr. 1643/62 matyti tik teisės aktų leidėjo sprendimas atlyginti *Terni* (už hidroelektrinės koncesijos paėmimą) ne vienkartine išmoka, o tiekiant elektros energiją už mažesnę kainą tam tikrą laikotarpį (kuris vėliau nustatytas Dekretu Nr. 1165/63).

48 Komisija pabrėžia, kad pagal Italijos teismų praktiką hermeneutikos kriterijus, pagal kurį įstatymas turi būti aiškinamas remiantis tiesiogine žodžio reikšme, turi pirmenybę visų kitų kriterijų atžvilgiu, nes įstatymo formuluotė yra vienareikšmė. Šį principą paprastai taiko Bendrijos teismai.

49 Komisijos pateiktas Dekreto Nr. 1165/63 teksto aiškinimas visiškai neprieštarauja ieškovės minėtiems *Corte suprema di cassazione* ir *Consiglio di Stato* sprendimams. Iš tikrųjų šie sprendimai grindžiami ne minėto dekreto originaliu tekstu, o teisės aktais, taikytinais po to, kai Įstatymu Nr. 9/91 buvo pratęstas *Terni* tarifo taikymas. Akivaizdu, kad šiuose sprendimuose daromos nuorodos į Įstatymo Nr. 1643/62 ir Dekreto Nr. 1165/63 nuostatas tik tiek, kiek jos Įstatymu Nr. 9/91 buvo pratęstos ir tapo taikytinomis po 1992 m. gruodžio 31 dienos. Komisija tvirtina, kad šie sprendimai paneigia ieškovės teiginį.

50 Dėl Įstatymo Nr. 9/91 ginčijamame sprendime remiantis Italijos valdžios institucijų pateikta informacija paprasčiausiai nurodyta, jog Komisija suprato, kad sprendimas pratęsti *Terni* tarifo galiojimą iki 2001 m. (laipsniškai panaikinant 2002–2007 m.) buvo priimtas atsižvelgiant į beveik tuo pačiu metu pratęstas hidroelektrinių koncesijas. Vis dėlto iš nagrinėjamo įstatymo teksto aiškiai matyti, kad jame *Terni* tarifo taikymo pratęsimas nesusietas su kitų gamintojų savo reikmėms koncesijų pratęsimu ir teiginys, jog *Terni* tarifo taikymo pratęsimas yra „neišvengiamas“ veiksmas, neturi pagrindo atsižvelgiant į Įstatymo Nr. 1643/62 ir Dekreto Nr. 1165/63 turinį.

51 Taip pat nėra jokio pagrindo manyti, kad ginčijama priemone 2005 m. nustatytas minėto tarifo pratęsimas būtų konkrečiai susijęs su prieš šešerius metus Dekretu Nr. 79/99 nustatytu koncesijų pratęsimu. Be to, ginčijamos priemonės tekste nieko nepaminėta šiuo klausimu ir būtų sunku suprasti, kodėl prieš pratęsdamas minėtą tarifą teisės aktų leidėjas laukė šešerius metus, jeigu jo realus ketinimas buvo sulyginti *Terni* tarifo taikymo terminą su nustatytu nauju hidroelektrinių koncesijų terminu. Šį neatitikimą patvirtina aplinkybė, kad praėjus keliems mėnesiams po *Terni* tarifo taikymo pratęsimo Įstatymu Nr. 266/05 buvo vėl pratęstos hidroelektrinių koncesijos (iki 2020 m.), tačiau atitinkamas *Terni* tarifo taikymo pratęsimas nenumatytas.

52 Priešingai, iš Įstatymo Nr. 80/05 aiškiai matyti, kad palankių tarifų, tarp jų ir *Terni* tarifo, taikymo pratęsimas nustatytas apskritai siekiant „atitinkamų įmonių gamybos vystymosi ir restruktūrizavimo“, o šį tikslą Italijos valdžios institucijos aiškiai patvirtino per administracinę procedūrą.

53 Komisija tvirtina, kad jeigu Dekrete Nr. 1165/63 būtų nustatytas *Terni* tarifo automatinis pratęsimas kitų gamintojų savo reikmėms koncesijų pratęsimo atveju, tai jis prieštarautų principui, pagal kurį už turto paėmimą mokama kompensacija turi būti apskaičiuojama atsižvelgiant į turto vertę paėmimo momentu (koncesijos paėmimo atveju ši vertė priklauso ir nuo likusios koncesijos trukmės). Atsižvelgiant į paimto turto vertę nustatyta minėta kompensacija negali būti keičiama *ex post* remiantis vėlesne turto vertės kaita (kilimu ar nuvertėjimu) dėl įstatymų ar kitų teisės aktų pakeitimų.

54 *Terni* kompensavimo būdo pasirinkimas nereiškia neribotos ar nuolatinės teisės išlaikyti lengvatinį tarifą ir Komisija teigia negalinti suprasti, kiek ieškovės siūlomą aiškinimą patvirtina EŽT teismo praktika.

Bendrojo Teismo vertinimas

55 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką siekiant kvalifikuoti kaip „pagalba“ EB 87 straipsnio 1 dalies prasme, reikalaujama, kad būtų tenkinamos visos šioje nuostatoje įtvirtintos sąlygos (1990 m. kovo 21 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Belgija prieš*

Komisiją, vadinamojo *Tubemeuse*, C-142/87, Rink. p. I-959, 25 punktas ir 2008 m. liepos 1 d. Sprendimo *Chronopost ir La Poste prieš Ufex ir kt.*, C-341/06 P ir C-342/06 P, Rink. p. I-4777, 121 punktas).

56 Visų pirma, tai turi būti valstybės intervencija arba panaudojant valstybinius išteklius. Antra, ši intervencija turi galėti paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą. Trečia, ja turi būti suteikta nauda pagalbos gavėjui. Ketvirta, ji turi iškreipti konkurenciją ar kelti grėsmę, kad ji bus iškreipta (2006 m. kovo 30 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, C-451/03, Rink. p. I-2941, 56 punktas ir šio sprendimo 55 punkte minėto Sprendimo *Chronopost ir La Poste prieš Ufex ir kt.* 122 punktas).

57 Primintina, kad nauda EB 87 straipsnio 1 dalies prasme laikomos įvairių formų priemonės, sumažinančios įmonės biudžetui paprastai tenkančią naštą, ir kurios dėl šių priežasčių prilyginamos subsidijoms (Teisingumo Teismo sprendimai: 1961 m. vasario 23 d. Sprendimo *De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg prieš Haute Autorité*, 30/59, Rink. p. 1, 39 punktas; 1999 m. birželio 29 d. Sprendimo *DM Transport*, C-256/97, Rink. p. I-3913, 19 punktas ir 2004 m. rugsėjo 14 d. Sprendimo *Ispanija prieš Komisiją*, C-276/02, Rink. p. I-8091, 24 punktas), pavyzdžiui, turto ar paslaugų suteikimas palankiomis sąlygomis (žr. 2004 m. rugsėjo 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Valmont prieš Komisiją*, T-274/01, Rink. p. II-3145, 44 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).

58 Šiuo atveju ieškovė teigia, jog ginčijama priemonė negalėjo būti kvalifikuojama kaip valstybės pagalba, nes netenkinama naudos suteikimo gavėjams sąlyga, taigi minėta priemonė yra vien kompensacinė.

59 Nustatyta, jog tam tikros kompensacijos įmonėms formos nėra pagalba.

60 Be to 1988 m. rugsėjo 27 d. Sprendime *Asteris ir kt.* (106/87–120/87, Rink. p. 5515, 23 ir 24 punktai), Teisingumo Teismas nurodė, kad valstybės pagalbos, kuria remiamos tam tikros įmonės ar tam tikri produktai, teisinis pobūdis iš esmės skiriasi nuo nuostolių, kuriuos nacionalinėms valdžios institucijoms gali tekti atlyginti privatiems asmenims už jiems padarytą žalą, ir kad todėl minėtų nuostolių neapima pagalba EB 87 ir 88 straipsnių prasme.

61 Taip pat Teisingumo Teismas nusprendė, kad jeigu įmonėms suteiktos valstybės subsidijos, skirtos kompensuoti viešosios paslaugos įpareigojimų vykdymo išlaidas, atitinka tam tikras sąlygas, tokioms subsidijoms netaikoma EB 87 straipsnio 1 dalis (2003 m. liepos 24 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Altmark Trans ir Regierungspräsidium Magdeburg*, C-280/00, Rink. p. I-7747, 94 punktas).

62 Šioje byloje Komisija nurodo, kad valstybės suteikiama kompensacija už turto paėmimą paprastai nėra vertinama kaip valstybės pagalba (ginčijamo sprendimo 70 konstatuojamoji dalis).

63 Ginčijama priemonė yra pirmosios priemonės, kuria *Terni* suteiktas elektros energijos tiekimui nustatytas lengvatinis tarifas kaip kompensacija už bendrovės veiklos dalies, susijusios su hidroelektrine, nacionalizavimą 1962 m., taikymo pratęsimas.

64 Dekreto Nr. 1165/63 6 straipsnyje, kuriame apibrėžta ši kompensacija, nustatyta:

„ENEL įpareigojama *Terni* <...> kasmet suteikti 1 025 000 000 kWh (milijardą dvidešimt penkis milijonus), kurių galia 170 000 kW (šimtas septyniasdešimt tūkstančių), t. y. 1961 m. *Terni* sunaudotas elektros energijos kiekis <...>, veiklai, kuri nepaminėta Įstatymo Nr. 1643[/62] 1 straipsnyje, ir 595 000 000 kWh (penkis šimtus devyniasdešimt penkis milijonus) per metus 100 000 kWh papildomos galios veiklai, kuri vykdoma Įstatymo Nr. 1643[/62] įsigaliojimo dieną.

Minėti kiekiai tiekiami iki 1992 m. gruodžio 31 d. į *Terni* padalinių tiekimo punktus, nustatomus šalių sutarimu."

65 Šis fiksuotas elektros energijos kiekis turėjo būti tiekiamas už lengvatinį tarifą, kuris Dekreto Nr. 1165/63 7 straipsnyje apibrėžtas taip:

„Tiekiamam 1 025 000 000 kWh kiekiui <...> per metus kaina už tiekiamą kWh nustatoma atsižvelgiant į *Terni* elektros energijos gamybos sektoriaus <...> vidaus pardavimo vidutinę kainą kituose sektoriuose veikiantiems bendrovės padaliniams per laikotarpį nuo 1959 iki 1961 metų.

Už *Terni* sunaudotus elektros energijos kiekius, <...> viršijančius 1 025 000 000 kWh <...> per metus, ir iki 595 000 000 kWh <...> per metus ankstesnėje pastraipoje nurodyta kaina didinama 0,45 [Italijos] liros už kWh."

66 Todėl *Terni* taikytą priemonę lemia trys veiksniai: elektros energijos kiekis, jos kaina ir lengvatinio tarifo taikymo trukmė.

67 Komisija mano, kad pradinė priemonė buvo kompensacija, kad ji buvo pakeista ir kad *Terni* tarifas gavėjoms nesuteikė jokios naudos per visą numatytą minėtos priemonės galiojimo laikotarpį, t. y. iki 1992 metų. Remdamasi paprastu pažodiniu Dekreto Nr. 1165/63 6 straipsnio aiškinimu ir tuo, kad aiškiai nustatyta, jog minėtas tarifas taikomas 30 metų, Komisija teigia, kad šio tarifo taikymo pratęsimas negali būti vertinamas kaip sudėtinė kompensacijos dalis, bei daro išvadą, jog pagal Įstatymo Nr. 80/05 11 straipsnio 11 dalį nuo 2005 m. sausio 1 d. suteiktas minėtas tarifas yra valstybės pagalba 87 straipsnio 1 dalies prasme (ginčijamo sprendimo 78, 79, 94 ir 117 konstatuojamosios dalys).

68 Ieškovė ginčija šią išvadą remdamasi kompensaciją reglamentuojančių nacionalinių nuostatų dinaminiu aiškinimu. Ji teigia, kad šiose nuostatose nustatytas ypatingas kompensacijos mechanizmas, nes jis yra lankstus, o elektros energijos kiekis yra tik vienas iš trijų veiksnių, lemiančių kompensaciją kartu su kaina ir trukme, kurie buvo galutinai nustatyti.

69 Šiuo mechanizmu siekta užtikrinti ekonominę pusiausvyrą, *Terni* turėtą iki 1962 m. nacionalizacijos, kuri buvo išimtinė ir diskriminacinė priemonė, palyginti su kitais elektros energijos gamintojais savo reikmėms, nesvarbu, ar jie buvo *Terni* konkurentai. Šiomis aplinkybėmis teisės aktų leidėjas ketino atlyginti *Terni* nustatydamas mechanizmą, kuriuo ši bendrovė prilyginama faktiniam gamintojui savo reikmėms ir kuriuo nuolat užtikrinamas paralelinis *Terni* vertinimas, palyginti su gamintojais savo reikmėms, kurių nuosavybė nepaimta.

70 Taigi remdamosi pradine kompensacijos logika, Italijos valdžios institucijos *Terni* tarifo taikymą pratęsė atsižvelgdamos į gamintojų savo reikmėms koncesijų pratęsimą, o šis pratęsimas buvo privalomas veiksmas kompensacinei priemonei įgyvendinti ir negali būti nuo jos atskiriamas.

71 Šiems argumentams negalima pritarti.

72 Visų pirma reikia pabrėžti, jog šis ginčas susijęs su Italijos elektros energijos sektoriaus nacionalizavimu, grindžiamu Italijos Konstitucijos 43 straipsniu, kurio teisinė įgyvendinimo priemonė yra Įstatymas Nr. 1643/62, papildytas Dekretu Nr. 1165/63.

73 Todėl būtent šiais aktais reikia remtis vertinant visus nagrinėjamo nacionalizavimo aspektus, įskaitant teisiniu požiūriu priklausančią kompensaciją už valstybės vienašališką sprendimą perduoti nuosavybę.

74 Iš Dekreto Nr. 1165/63 6 straipsnio, kuris visiškai aiškus, matyti, jog *Terni* tarifas suteiktas kaip kompensacija apibrėžtam laikotarpiui be galimybės pratęsti. Šiame straipsnyje nustatyta, kad elektros energija *Terni* tiekiama „iki 1992 m. gruodžio 31 d.“, o atsižvelgiant į tai, kad nurodyta konkreti data, *a priori* negali kilti jokių sunkumų dėl nuostatos galiojimo laiko atžvilgiu.

75 Be to, ieškovė nenurodė jokios Įstatymo Nr. 1643/62 ar Dekreto Nr. 1165/63 nuostatos, kurioje būtų numatytas *Terni* tarifo taikymo trukmės peržiūrėjimas su galimybe ją pratęsti pasibaigus nustatytam terminui. Atvirkščiai, pažymėtina, kad nacionalinės teisės aktų leidėjas galimybę peržiūrėti elektros energijos tiekimo *Terni* kainą aiškiai numatė Dekreto Nr. 1165/63 8 straipsnyje.

76 Pabrėždama, jog nacionalizacijos metu nacionalinės teisės aktų leidėjas atsižvelgė į gamintojų savo reikmėms hidroelektrinių koncesijos galiojimo terminą, Dekretu Nr. 1165/63 nustatydamas 1992 m. gruodžio 31 d. datą, ieškovė teigia, kad konkrečios nuostatos dėl galimybės peržiūrėti *Terni* tarifo taikymo trukmę, atsižvelgiant į koncesijų trukmę, nebuvimas paaiškinamas tuo, kad šių koncesijų atnaujinimas teisės aktų leidėjui tuo metu buvo įvykis, kurio „tikrai negalima numatyti".

77 Pažymėtina, kad nustačius pradinę koncesijų galiojimo trukmę jau savaime kylantis klausimas, susijęs su šių koncesijų likimu pasibaigus jų galiojimo terminui, dėl jų išlaikymo pratęsiant jas teisės aktais ar skelbiant konkursą, buvo prielaida, o ne įvykis, kurio „tikrai negalima numatyti". Iš bylos medžiagos galima daryti išvadą, kad konkrečios nuostatos, kurioje numatyta galimybė peržiūrėti *Terni* tarifo taikymo trukmę, nebuvimas nacionalinės teisės aktuose yra tik paprasta pasekmė to, kad teisės aktų leidėjas nusprendė *Terni* kompensuoti suteikdamas lengvatinį elektros energijos tiekimo tarifą konkrečiam laikotarpiui, kuris galutinai buvo nustatytas vykstant nacionalizacijai.

78 Netgi darant prielaidą, kad, remiantis ieškovės paaiškinimais, reikia atsižvelgti į kontekstą ir nacionalinės teisės aktų leidėjo ketinimus aiškinant nagrinėjamas nacionalines nuostatas, nepaisant to, kad jos vienareikšmiškos, aukščiau pateikta analizė negali būti paneigta.

79 Iš pradžių ieškovė nurodė Parlamento parengiamuosius dokumentus, o konkrečiai – 1962 m. rugsėjo 18 d. popietės Parlamento narių posėdžio ir 1962 m. lapkričio 15 d. popietės Respublikos Senato posėdžio dokumentus.

80 Kaip pirmąją nuorodą ji pateikia tokią ištrauką:

„Tad ką galime padaryti, [kad *Terni* būtų atlyginta]? <...> Iš pradžių komisija nustatė labai konkretų kriterijų: šiuo metu eksploatuojamiems *Terni* padaliniams tiekti elektros energijos kiekį, kuris buvo sunaudotas 1961 m., už tų metų kainą. Mes galime, atvirkščiai, – nustatyti kriterijų."

81 Kalbant apie Senato posėdį ieškovė nurodo, kad buvo konkrečiai patikslinta, jog ypatinga *Terni* nustatytos kompensacijos forma „savaime skirta tam, kad nebūtų sutrikdyta šios įmonės vidaus pusiausvyra".

82 Šios dvi nuorodos daugiausiai atskleidžia tai, kad, viena vertus, Parlamento nariai siekė išsaugoti *Terni* finansinę pusiausvyrą, o tai iš esmės nepatenka į Įstatymo Nr. 1643/62 taikymo sritį, ir, kita vertus, nustatyti kompensavimo kriterijų ar mechanizmą, o realiai tai buvo įtvirtinta teisės aktuose pasirenkant specifinį kompensavimo būdą, kaip tai patvirtina Dekreto Nr. 1165/63 6 straipsnio tekstas.

83 Šiuo atveju nustatyta, kad kompensuojama ne išmokant vienkartinę sumą, nustatytą pagal nusavinto turto rinkos vertę, o nustatant mechanizmą, pagal kurį tiekiamas atitinkamas kiekis elektros energijos už kainą, kurią *Terni* būtų mokėjusi, jeigu būtų tebeturėjusi savo gamybos įrenginius, ir laikotarpį, proporcingą likusiai nusavintų

koncesijų trukmei, o tai rodo teisės aktų leidėjo rūpestį, kad nebūtų sutrikdyta *Terni* vidaus pusiausvyra.

84 Tiesa tai, kad *Terni* tarifo taikymo trukmė kiek viršija likusią *Terni* koncesijų trukmę ir kad Komisija nurodo, jog suprantama, kad Italijos valdžios institucijos nusprendė suderinti minėto tarifo taikymo pabaigą su bendra hidroelektrinių koncesijų termino pabaiga Italijoje (ginčijamo sprendimo 77 konstatuojamoji dalis).

85 Vis dėlto nacionalinės teisės aktų leidėjas nustatė konkrečią *Terni* tarifo taikymo pabaigos datą ir Dekrete Nr. 1165/63 nepateikė jokios kitos su laiku susijusios nuorodos, o ieškovė neįrodė, jog iš Parlamento dokumentų matyti minėto teisės aktų leidėjo noras sulyginti *Terni* tarifo taikymo trukmę su gamintojų savo reikmėms koncesijų galiojimo trukme taip, kad pastarųjų atnaujinimas automatiškai lemtų minėto tarifo taikymo pratęsimą.

86 Toliau ieškovė remiasi Italijos aukščiausių teisminių instancijų pateiktu nacionalinės teisės aktų leidėjo ketinimo vienareikšmiu išaiškinimu ir šiuo atžvilgiu nurodo 2003 m. lapkričio 21 d. *Corte suprema di cassazione* sprendimą Nr. 17686 bei 2005 m. vasario 21 d. *Consiglio di Stato* sprendimą Nr. 606, kuriuose patvirtinta, jog būtina netgi ir po 1992 m. užtikrinti panašų požiūrį į *Terni* ir į kitus gamintojus savo reikmėms, kurių nuosavybė nepaimta.

87 Vis dėlto nuoroda į šiuos du sprendimus neturi reikšmės, nes jie buvo paskelbti vėliau nei priimtas Įstatymas Nr. 9/91, kuriuo pasibaigus terminui, t. y. po 1992 m. gruodžio 31 d., buvo pratęstas nuostatų, kuriose nustatyta kompensacija suteikiant *Terni* lengvatinį tarifą, galiojimas ir taikymas.

88 Be to, kaip nurodo ieškovė, šie sprendimai buvo priimti „bylose, kurių nagrinėjimo dalykas visai kitoks nei šios bylos“. Į nacionalinius teismus nebuvo kreiptasi su klausimu, ar pratęsdamos *Terni* tarifo taikymą po 1992 m. gruodžio 31 d. Italijos valdžios institucijos pažeidė EB 88 straipsnio 3 dalyje nustatytą valstybių narių pareigą neįgyvendinti naujos pagalbos apie tai iš anksto nepranešus Komisijai.

89 Šiems teismams buvo pateiktas klausimas, ar pakeitus nacionalinę elektros energijos struktūrą *Terni* turėjo padengti papildomas išlaidas už elektros energijos tiekimą. Ankstesniame 87 punkte primintomis aplinkybėmis teismai pateikė neigiamą atsakymą remdamiesi specialios elektros energijos *Terni* tiekimo schemos, nustatytos kaip kompensacija po nacionalizavimo, tikslui.

90 Buvo nuspręsta, kad *Terni* tarifu siekta išsaugoti šios bendrovės galimybę įsigyti elektros energijos „už kainą, apskritai analogišką tai, kurią pati *Terni* būtų mokėjusi, jeigu ir toliau būtų galėjusi naudoti pačios pasigamintą energiją“, ir kad todėl iš šios bendrovės negalima reikalauti padengti „papildomas [elektros energijos tiekimo] išlaidas, kurių ji nebūtų turėjusi, jeigu būtų galėjusi ir toliau gaminti energiją savo vartojimui ir taip vartoti pačios pasigamintą elektros energiją“.

91 Šie argumentai prieštarauja ieškovės teiginiui. Priešingai nei ji tvirtina, nacionaliniai teismai nusprendė ne tai, kad elektros energijos tarifas, kurį *Terni* turėjo mokėti ENEL, turėjo likti analogiškas „kaip ir kitų gamintojų savo reikmėms“, o kad jis turėjo atitikti kainą, kurią „pati *Terni*“ būtų mokėjusi, jeigu ir toliau būtų galėjusi naudoti pačios pasigamintą energiją, o tai buvo įmanoma tik pagal hidroelektrinės koncesiją ir per jos galiojimo laikotarpį.

92 Remiantis taip nacionalinių teismų apibrėžta kompensacijos logika, kiek tai susiję su elektros energijos kainos elementu, *Terni* tarifo taikymo trukmė, kaip teisingai tvirtina Komisija, negalėjo būti nustatyta taip apytikriai atsižvelgiant į nusavintų koncesijų galiojimo trukmę ir būti perskaičiuojama pagal gamintojų savo reikmėms hidroelektrinių koncesijų raidą ateityje.

93 Antra, pažymėtina, kad teisės aktai, susiję su hidroelektrinių koncesijų pratęsimais, priimti vėliau už Įstatymą Nr. 1643/62 ir Dekretą Nr. 1165/63, prieštarauja Italijos Respublikos pateiktam šių teisės aktų aiškinimui, kad šiais teisės aktais *Terni* tarifo taikymo trukmė darant dinamišką ir netiesioginę nuorodą į gamintojų savo reikmėms koncesijų trukmės pratęsimą susiejama su automatišku minėto tarifo pratęsimu.

94 Šiam aiškinimui prieštarauja tai, kad *Terni* tarifo pratęsimams, kurie tikrai nebuvo automatiški, prireikė priimti teisės aktus, jog būtų pakeista kompensacija, iš pradžių nustatyta Dekretu Nr. 1165/63.

95 Pirmą kartą *Terni* tarifas pratęstas Įstatymo Nr. 9/91 20 straipsnio 4 dalimi, kuria iki 2001 m. pratęstas ir tuo metu galiojusių hidroelektrinių koncesijų terminas. Negalima reziumuoti, kaip tai daro ieškovė, kad šiuo įstatymu tuo pačiu metu tik pratęstas *Terni* tarifo taikymas ir gamintojų savo reikmėms koncesijos iki 2001 m., nes įstatymo tikslas buvo dvejopas, t. y. pratęsti *Terni* tarifo taikymą, o taip pat nustatyti jo taikymo pabaigos terminą 2007 m. (žr. ginčijamo sprendimo 19 konstatuojamąją dalį), o ši data vėlesnė ir todėl nesusijusi su tuo metu galiojusių hidroelektrinių koncesijų pabaigos data. Šie du elementai neatsiejami ir įrodo, kad iš tikrųjų minėto tarifo galiojimo trukmės klausimas yra nesusijęs su gamintojų savo reikmėms padėtimi.

96 Šį buvusių *Terni* bendrovių ir gamintojų savo reikmėms padėties atribojimą patvirtina aplinkybė, jog Italijos valdžios institucijos 1999 m. ėmėsi veiksmų tik dėl tuo metu galiojusių hidroelektrinių koncesijų atnaujinimo iki 2010 metų.

97 Antrą kartą *Terni* tarifas pratęstas Įstatymo Nr. 80/05 11 straipsnio 11 dalimi, kurioje nustatyta:

„Siekiant atitinkamų įmonių gamybos vystymosi ir restruktūrizavimo lengvatinių tarifų sąlygų, kurios numatytos 2003 m. vasario 18 d. Įstatymo dekreto Nr. 25, pakeisto 2003 m. balandžio 17 d. Įstatymu <...> Nr. 83 su pakeitimais, 1 straipsnio 1 dalies c punkte, taikymas elektros tiekimui pratęsiamas visiems 2010 metams taikant tarifų sąlygas, kurios galiojo 2004 m. gruodžio 31 dieną."

98 Minėtoje nuostatoje net nepadaryta nuoroda į hidroelektrinių koncesijas ir nėra jokios nuorodos, leidžiančios manyti, kad teisės aktų leidėjas ketino sulyginti *Terni* tarifo taikymo trukmę su minėtų koncesijų trukme.

99 Atvirkščiai, iš minėtos nuostatos matyti, kad *Terni* tarifas yra tik viena iš lengvatinių tarifų sąlygų, kurias pratęsiant siekiama „atitinkamų įmonių gamybos vystymosi ir restruktūrizavimo". Ginčijamo sprendimo 67 konstatuojamojoje dalyje, kuri įtraukta į Italijos valdžios institucijų pastabų santrauką, pateiktą per formalią tyrimo procedūrą, nurodyta, jog Italijos valdžios institucijos pabrėžia, kad:

„Įstatymo Nr. 80/05 11 straipsnio 11 dalyje nustatytas ginčijamas tarifo taikymo pratęsimas yra susijęs su didelės apimties investicijų programa, kurią *ThyssenKrupp*

įgyvendina *Ternio-Narnio* pramoninėje zonoje. Pagal šį veiksmų planą zonoje bus sukurtas naujas elektros energijos gamybos pajėgumas. Taigi tarifas yra laikinas sprendimas, ir jis bus taikomas, kol bus sukurtas toks gamybos pajėgumas, ir jo panaikinimas sukeltų pavojų šiuo metu įgyvendinamoms investicijoms."

100 Kaip pažymėta ginčijamo sprendimo 61 konstatuojamojoje dalyje „dėl antrojo pratęsimo politikos priežasčių", Italijos valdžios institucijos teigė:

„<...> tarifas yra būtinas siekiant užtikrinti vienodas sąlygas šioms daug energijos vartojančioms Italijoje veikiančioms bendrovėms ir jų konkurentams [Europos Sąjungoje], kurie taip pat turi naudos iš sumažintų energijos kainų (tarifų arba nustatytų pagal sutartį), kol bus baigti įgyvendinami infrastruktūros projektai, susiję su elektros energijos gamyba ir perdavimu. Jeigu tarifas būtų panaikintas, aptariamos bendrovės perkeltų savo veiklą už [Sąjungos] ribų. Tai neišvengiamai sukeltų regionų pramonės krizę ir būtų prarasta ypač daug darbo vietų. Taigi, pasak [Italijos Respublikos], tarifo taikymo pratęsimas turėtų būti laikomas pereinamojo laikotarpio sprendimu."

101 Todėl kalbama ne apie priemonę, kuria teisėtai pratęsiamas kompensacijos, kuri *Terni* suteikta už bendrovės veiklos dalies, susijusios su hidroelektrine, nacionalizavimą 1962 metais, mokėjimas.

102 Be to, reikia pažymėti, kad šis *Terni* tarifas pratęstas praėjus maždaug šešeriems metams po hidroelektrinių koncesijų atnaujinimo Dekretu Nr. 79/99, o toks laiko skirtumas prieštarauja nurodytam ryšiui tarp ginčijamos priemonės ir minėtų koncesijų pratęsimo.

103 Ieškovė teigia, jog *Terni* tarifas nebuvo pratęstas tuo pačiu metu, t. y. 1999 m., būtent dėl to, kad Įstatyme Nr. 9/91 buvo nustatytas „laipsniško išėjimo“ mechanizmas, o minėto tarifo taikymas turėjo baigtis 2007 metais. Pakanka konstatuoti, jog tikrai šis ieškovės teiginio nepagrindžiantis argumentas tik patvirtina, kad *Terni* tarifas nesusijęs su gamintojais savo reikmėms, turinčiais hidroelektrinių koncesijas.

104 Šios išvados dėl objektyvaus ryšio tarp suplanuoto ir laipsniško *Terni* tarifo panaikinimo ir jo nepratęsimo 1999 m. nepaneigia paprasčiausia ieškovės prielaida, kad nagrinėjamo tarifo taikymas nebuvo pratęstas 1999 m. laukiant elektros energijos kainų sumažėjimo įvykdžius rinkos liberalizavimą, ir šiuo atveju ieškovė šios prielaidos visiškai nepagrindė.

105 Iš tikrųjų matyti, kad Italijos valdžios institucijos 1991 m. nusprendė laipsniškai panaikinti *Terni* tarifo taikymą ir kad 2005 m. jos pakeitė nuomonę, o ginčijama priemonė papildė visų pirma ieškovės padarytas investicijas.

106 Galiausiai reikia pažymėti, kad praėjus keliems mėnesiams po *Terni* tarifo taikymo pratęsimo Įstatymu Nr. 266/05 buvo dar kartą pratęstos hidroelektrinių koncesijos (iki 2020 m.), tačiau *Terni* tarifas atitinkamai pratęstas nebuvo.

107 Trečia, reikia pabrėžti, kad ieškovės argumentai, susiję su 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimu ir apskritai su tariamais Komisijos prieštaravimais, neturi reikšmės.

108 Iš pradžių ieškovė teigia, kad iš 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimo „nepateikti prieštaravimų“ dėl Įstatymo Nr. 9/91 taikymo bei iš Komisijos ir Italijos valdžios institucijų susirašinėjimo matyti, kad ši institucija pritarė išvadai, jog *Terni* tarifo taikymo pratęsimas 1991 m. buvo kompensacinės priemonės, kuri *Terni* skirta Įstatymu Nr. 1643/62 ir Dekretu Nr. 1165/63, teisėta taikymo tąsa ir kad dėl to šiai tarifo schemai netaikomi su valstybės pagalba susiję Bendrijos teisės aktai.

109 Nustatyta, jog po to, kai Italijos valdžios institucijos pranešė apie Įstatymą Nr. 9/91, kurio 20 straipsnio 4 dalimi pirmą kartą buvo pratęstas *Terni* tarifo taikymas, Komisija priėmė 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimą, kuriuo ji nusprendė nepateikti prieštaravimų.

110 Ginčijamame sprendime Komisija patikslino, o ieškovė tam neprieštaravo, kad apie Įstatymą Nr. 9/91 jai buvo pranešta tuo pačiu metu kaip ir apie Įstatymą Nr. 10/91, kuris taip pat susijęs su energetikos klausimais, ir kad dokumentuose, kuriais remdamasi Komisija priėmė šį sprendimą, buvo tik trumpai aprašyti ir įvertinti su valstybės pagalba susiję straipsniai. Įstatymo Nr. 9/91 20 straipsnio 4 dalis, kurioje numatytas *Terni* tarifo taikymo pratęsimas, nebuvo paminėta (žr. ginčijamo sprendimo 20 ir 134 konstatuojamąsias dalis).

111 Be to, Komisija nurodė, kad, deja, turint tiek mažai informacijos, neįmanoma atkurti argumentacijos, kuria buvo vadovautasi tuo metu, ir visų pirma nustatyti, ar *Terni* tarifas buvo išnagrinėtas ir ar Komisija ketino jį patvirtinti, tačiau bet kuriuo atveju tiek Italijos Respublikos pranešimas, tiek ir sprendimas dėl patvirtinimo buvo susiję su visu įstatymu (135 ir 136 konstatuojamosios dalys).

112 Priešingai nei tvirtina ieškovė, Komisija paskelbė, kad „kad abiejuose įstatymuose numatyta pagalba dera su valstybės pagalbos taisyklėmis“ (ginčijamo sprendimo 20 konstatuojamoji dalis).

113 Šią išvadą patvirtina 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendime esanti formuluotė, kurioje Komisija nurodo, jog „atsižvelgusi į tai, kad energijos taupymas yra Bendrijos energetikos politikos tikslas, ir išnagrinėjusi [aptariamuose] įstatymuose numatytas finansines paskatas Italijos valdžios institucijų įsipareigojimų tam tikrų nuostatų atžvilgiu, [ji] nusprendė nepateikti jokių prieštaravimų dėl įstatymų taikymo“. Aplinkosauginio tikslo ir nacionalinių valdžios institucijų įsipareigojimų, kurie detalizuoti tolesnėse sprendimo dalyse, be kita ko, nurodant regioninei pagalbai numatytą maksimalią ribą, paminėjimas patvirtina, jog Įstatyme Nr. 9/91 ir Įstatyme Nr. 10/91 nustatytos priemonės, kurios iš pradžių buvo pripažintos pagalba, buvo patvirtintos, nes suderinamos su bendrąja rinka, nors 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendime konkrečiai nenurodyta taikyta išimtis.

114 Be to, primintina, kad sprendimas nepateikti prieštaravimų, kaip jis apibrėžtas Reglamento Nr. 659/1999 4 straipsnio 3 dalyje, – o šiuo reglamentu atsižvelgiant į Teisingumo Teismo praktiką kodifikuojama ir grindžiama praktika valstybės pagalbos tyrimo srityje (2008 m. liepos 17 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Athinaïki Techniki* prieš Komisiją, C-521/06 P, Rink. p. I-5829, 5 punktas), – atitinka situaciją, kai atlikusi preliminarų tyrimą Komisija konstatuoja, kad pranešime nurodyta priemonė, jei ji patenka į EB 87 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, nekelia abejonių dėl jos suderinamumo su bendrąja rinka ir todėl nusprendžia, kad ši priemonė suderinama su minėta rinka.

115 Be to, ieškovė, remdamasi 1991 m. rugsėjo 19 d. Italijos pramonės, prekybos ir amatų ministerijos laišku Italijos valstybės akcijų valdymo ministerijai, tvirtina, kad Komisija kreipėsi į Italijos valdžios institucijas prašydama informacijos, susijusios su

„bendrovei Ilva“, buvusiai *Terni*, suteikta preziumuojama pagalba, ir kad gavusi minėtų institucijų atsakymą, jog *Terni* tarifo taikymo pratęsimas Įstatymu Nr. 9/91 yra ne pagalba, o Įstatymu Nr. 1643/62 nustatytos kompensacijos taikymo pratęsimas, Komisija šio aiškinimo neginčijo.

116 Išskyrus Komisijos prieštaravimus, pareikštus dėl šio Italijos valdžios institucijų perduoto laiško, negalima daryti išvados, kad Komisijos tylėjimas atsižvelgiant į Reglamentą Nr. 659/1999 yra šios institucijos nuomonė dėl Įstatyme Nr. 9/91 numatytos priemonės, kuri šiuo atveju jau buvo pateikta 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendime.

117 Bet kuriuo atveju reikia pabrėžti, kad *Terni* tarifo taikymo pratęsimas Įstatymu Nr. 9/91 nėra ginčijama priemonė, dėl kurios priimtas ginčijamas sprendimas, t. y. šio ieškinio nagrinėjimo dalykas, ir kad ieškovės argumentai, susiję su 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimu bei minėtu Komisijos ir Italijos valdžios institucijų susirašinėjimu, sietini su ginču dėl to, kad ši institucija tariamai pažeidė teisėtų lūkesčių apsaugos principą, o tai yra ieškovės pateikto paskutinio panaikinimo pagrindo nagrinėjimo dalykas.

118 Toliau ieškovė teigia, jog ginčijamas sprendimas prieštaringas, nes Komisija jame ginčijamą priemonę kvalifikuoja kaip valstybės pagalbą ir tuo pačiu pripažįsta, kad taikymo pratęsimais siekiama „ir toliau taikyti režimą lygiagrečiai su tais hidroenergijos gamintojais, kurių koncesijos buvo atnaujintos“ (ginčijamo sprendimo 92 konstatuojamoji dalis), kad pradinė trukmė buvo nustatyta atsižvelgiant į hidroelektrinių koncesijų pabaigos datą (ginčijamo sprendimo 77 konstatuojamoji dalis), ar kad 1962 m. Italijos įstatymų leidėjo pasirinktas kompensavimo metodas buvo pateisinamas, nes

jis leido „išvengti papildomos žalos, kurią *Terni* būtų galėjusi patirti per daugelį metų, pvz., jeigu padidėtų energijos kainos, pavojaus“.

119 Šie argumentai grindžiami daliniu ir subjektyviu ginčijamo sprendimo supratimu ir konkrečiai jo 92 konstatuojamosios dalies, kurioje apibendrinama Komisijos analizė ir kurioje nustatyta:

„*Terni* tarifo taikymo pratęsimų klausimu Komisija pripažįsta, kad jų pagrindinė priežastis buvo ir toliau taikyti režimą lygiagrečiai su tais hidroenergijos gamintojais, kurių koncesijos buvo atnaujintos. Tačiau toks lygiagretumas, kuris grindžiamas kompensaciniu mechanizmu, turto nusavinimo priemonėje buvo numatytas tik trisdešimčiai metų, o ne neribotam laikui. Taigi dėl 73–78 punktuose jau paaiškintų priežasčių negalima teigti, kad šie pratęsimai buvo kompensacinio pobūdžio.“

120 Be to, ginčijamo sprendimo 93 konstatuojamojoje dalyje Komisija nurodo:

„Ši išvada dar akivaizdesnė antrojo tarifo taikymo pratęsimo atžvilgiu. Šis pratęsimas nutraukė taikytą laipsniško tiekimo nutraukimo mechanizmą, kurio tikslas buvo palengvinti bendrovių perėjimą prie viso tarifo, parodžiusio, kad Italijos institucijos buvo įsitikinusios, jog bendrovėms buvo suteikta visa kompensacija. Iš tikrųjų [Italijos Respublika] pati išsamiai paaiškino šio antrojo pratęsimo priežastis, kurios yra susijusios tik su pramonės politika (žr. [Italijos Respublikos] pastabas 60 konstatuojamojoje dalyje).“

121 Taigi nėra jokio dviprasmiškumo ar prieštaringumo Komisijai manyti, kad logika, kuria buvo remtasi pasirenkant *Terni* kompensavimo būdą, nepateisina *Terni* tarifo taikymo pratęsimo praėjus nacionalinės teisės aktų leidėjo labai konkrečiai nustatytam 30 m. terminui.

122 Galiausiai pažymėtina, kad remiantis ieškovės samprotavimais kompensacija būtų taikoma neapibrėžtą laikotarpį ir todėl jos kiekis būtų neribotas, o tokios situacijos leistinumo ieškovė neįrodė nei nacionalinės teisės, nei EŽT teismo praktikos atžvilgiu.

123 Primintina, kad Italijos valdžios institucijų sprendimas nacionalizuoti su hidroelektrine susijusią *Terni* veiklos dalį buvo priimtas remiantis Italijos Konstitucijos 43 straipsniu, kuriame nustatyta, jog „įstatyme gali būti numatyta, kad viešojo intereso reikmėms gali būti paimtos, už tai atlyginant, tam tikros įmonės ar įmonių kategorijos, kurios yra susijusios su pagrindinėmis viešosiomis paslaugomis ar energijos šaltiniais arba monopoline padėtimi ir tarnauja esminiam viešajam interesui, nuo pat jų įsteigimo arba jas perduodant valstybei, viešosioms įstaigoms arba darbuotojų ar naudotojų bendrijoms."

124 Ieškovė nurodo, kad pagal *Corte suprema di cassazione* ir *Corte costituzionale* (Italijos Konstitucinis Teismas) praktiką kompensacija turi būti „tinkama ir adekvati", „pagrįsta" ir ją apskaičiuojant turi būti remiamasi „turto verte atsižvelgiant į jo esmines savybes, kurios tampa akivaizdžios jį naudojant pagal ekonominę paskirtį".

125 Komisija neginčija šių teiginių ir cituoja 1980 m. sausio 30 d. *Corte costituzionale* sprendimą Nr. 5/1980, kuriame nurodyta:

„Asmeniui, kurio nuosavybė paimta, garantuojama kompensacija <...>, netgi jei ji nėra visiškas netekto turto atlyginimas, – atsižvelgiant į tai, kad svarbu suderinti privataus asmens teises ir bendrąjį interesą, kurio siekiama nuosavybės paėmimu, – vis dėlto negali būti nustatyta menko ar tik simbolinio dydžio, o tai turi būti pagrįstas atlyginimas. Tam apskaičiuojant kompensacijos dydį reikia remtis turto verte ją siejant su esminėmis jo savybėmis, kurios tampa akivaizdžios jį naudojant pagal ekonominę paskirtį remiantis įstatymu."

126 Nustatyta, jog Dekreto Nr. 1165/63 6 straipsnyje numatytas kompensavimo būdas buvo įtvirtintas atsižvelgiant į nacionalizuoto turto savybes, t. y. elektros energijos gamybos įrenginius, eksploatuojamus remiantis koncesija, kurios trukmė koncesininkui turėjo leisti amortizuoti padarytas investicijas.

127 Italijos Respublika nusprendė kompensuoti ne išmokėdama vienkartinę sumą, nustatytą pagal nusavinto turto rinkos vertę, o tiekdama *Terni* atitinkamą kiekį elektros energijos už kainą, kurią ši būtų mokėjusi, jeigu būtų tebeturėjusi savo įrenginius. Šiomis aplinkybėmis nacionalinės valdžios institucijos logiškai atsižvelgė į likusią *Terni* koncesijų trukmę nustatydama *Terni* tarifo taikymo trukmę, o šio tarifo taikymo trukmė netgi truputį ilgesnė už minėtos koncesijos.

128 Kaip Komisija pabrėžia ginčijamo sprendimo 75 konstatuojamojoje dalyje, visa kompensacijos suma priklauso nuo *Terni* tarifo taikymo trukmės.

129 Anot ieškovės, remiantis nacionalinės teisės aktų leidėjo nustatyta pradine kompensacijos mechanizmo logika minėto tarifo taikymo trukmė turi būti sistemingai pratęsiama atsižvelgiant į gamintojų, kurių nuosavybė nepaimta, koncesijų atnaujinimą, kad būtų „nuolat“ neutralizuojamas žalingas nacionalizacijos poveikis atsižvelgiant į elektros energijos kainų pokyčius.

130 Remiantis ieškovės pateiktu Dekreto Nr. 1165/63 6 straipsnio aiškinimu reikėtų suprasti, kad, nacionalizavus su hidroelektrine susijusią *Terni* veiklos dalį, kompensacija buvo skirta nenustatytam laikotarpiui ir kad jos sumos apskaičiavimas priklauso nuo vėlesnių įvykių, netgi keleriais metais, įvykusių po nacionalizacijos, ir kad todėl tiek kompensacijos suma, tiek ir nacionalizuoto turto vertė būtų neapibrėžtos ir neribotos.

131 Tačiau reikia konstatuoti, kad ieškovė nenurodo jokios Bendrijos teisės taisyklės, jokio principo, jokios nacionalinės teisės nuostatos ar nacionalinio teismo priimto sprendimo, galinčių pagrįsti jos aiškinimą, kad nustatyta kompensacija skirta neapibrėžtam laikotarpiui ar apskritai numatyta galimybė atsižvelgti į įvykius, kurie įvyko vėliau nei buvo nustatyta kompensacija, kad būtų pakeistas nacionalizuoto ar nusavinto turto įvertinimas ir dėl to – kompensacijos apimtis.

132 Beje, atrodo, jog ieškovė supranta, kad toks aiškinimas negalimas, patvirtindama Komisijos nurodytos nuostatos, t. y. 2001 m. birželio 8 d. Respublikos Prezidento Dekreto Nr. 327 dėl įstatymų ir kitų teisės aktų nuosavybės paėmimo visuomenės poreikiams srityje suvienodinimo 32 straipsnio, turinį. Šiuo atžvilgiu ji nurodo, kad „iš tikrųjų tiesa, jog už nuosavybės paėmimą skirta kompensacija negali būti neribotos trukmės priemonė“ ir kad ji „turi būti aiškiai ir numatomai nustatyta nuosavybės paėmimo

momentu“. Iš tikrųjų minėto dekreto 32 straipsnyje nustatyta, kad „kompensacija už paimtą nuosavybę apskaičiuojama remiantis turto charakteristikomis susitarimo dėl perdavimo momentu arba dekreto dėl nuosavybės paėmimo paskelbimo dieną“.

133 Tačiau ieškovė tvirtina, kad „pirminis lankstus kompensavimo mechanizmas, atsižvelgiant į *Terni* nuosavybės paėmimo išimtinį pobūdį, atitinka ir [ŽTK] papildomo protokolo 1 straipsnyje įtvirtintus principus bei EŽT teismo praktiką“.

134 Minėtame 1 straipsnyje „Nuosavybės apsauga“ nustatyta:

„Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę disponuoti savo nuosavybe. Iš nieko negali būti atimta jo nuosavybė, nebent dėl visuomenės interesų ir tik remiantis įstatymu arba tarptautinės teisės bendraisiais principais.

Aukščiau išdėstytos nuostatos jokiu būdu neturi riboti valstybės teisės leisti įstatymus, kokių jai reikia, kad galėtų kontroliuoti, ar nuosavybė naudojama remiantis visuomenės interesais, arba kad garantuotų mokesčių, kitų rinkliavų ir baudų mokėjimą.“

135 Pakanka konstatuoti, kad šioje nuostatoje įtvirtinta nuosavybės teisė ir apibrėžtos jos ribos bei kad nuoroda vien į šį tekstą nepagrindžia ieškovės reikalavimo šioje byloje.

136 Kalbant apie EŽT teismo praktiką ieškovė nurodo 2002 m. balandžio 11 d. Sprendimą *Lallement prieš Prancūziją*, iš kurio matyti, jog reikalavimas, kad kompensacija pagrįstai atitiktų [paimto] turto vertę „kartais gali reikšti būtinybę numatyti žymiai didesnes sumas už pačią paimto turto vertę“.

137 Minėtame sprendime, susijusiame su žemės ūkio reikmėms naudojamo nekilnojamojo turto paėmimu, EŽT teismas primena, kad tokia priemone kaip nuosavybės paėmimas, kuria daromas poveikis teisei netrukdomai naudotis savo nuosavybe, turi būti paisoma „teisinga pusiausvyra“ tarp bendruomenės bendrojo intereso ir asmens pagrindinių teisių apsaugos reikalavimų. Nuosavybės paėmimo srityje paprastai tokia pusiausvyra yra pasiekta, kai asmuo, kurio nuosavybė paimta, gauna kompensaciją, kuri „pagrįstai atitinka“ turto rinkos vertę, netgi jeigu teisėtas viešojo intereso tikslas reikalautų kompensuoti mažiau nei visą rinkos vertę. EŽT teismas mano, kad, nepaisant valstybės diskrecijos vertinti, tuo atveju, kai paimta nuosavybė yra asmens, iš kurio ji paimta, „darbo priemonė“, sumokėta kompensacija pagrįstai neatitinka turto vertės, jeigu vienaip ar kitaip ji nepadengia šių specifinių nuostolių arba neleidžia atkurti šios priemonės po nuosavybės paėmimo (18, 20, 23 punktai).

138 Tačiau ginčytina ne tik analogija, kurią ieškovė taiko *Terni* situacijai ir tai, dėl kurios priimtas minėtas sprendimas, t. y. dėl žemės ūkio paskirties sklypo paėmimo, kuriuo padarytas poveikis ūkininko gamybos priemonėms ir gali kilti grėsmė jo gebėjimui toliau verstis savo profesine veikla, bet ir tai, kad EŽT teismo sprendime nėra jokios aiškios nuorodos į „būtinybę numatyti žymiai didesnes sumas už pačią nusavinto turto vertę“.

139 Iš tikrųjų šis sprendimas grindžiamas proporcingumo santykiu, kuris turi egzistuoti tarp kompensacijos ir atitinkamos nusavinto turto vertės, o šio argumento neatitinka ieškovės pateiktas Dekreto Nr. 1165/63 6 straipsnio aiškinimas, kurio rezultatas yra

neribota ar visą laiką egzistuojanti teisė naudotis *Terni* tarifu, nes konkrečiai nenurodytas laikas.

140 Iš to, kas pasakyta, darytina išvada, kad negalima nuspręsti, jog 2005 m. ginčijama priemone nustatytas *Terni* tarifo taikymo pratęsimas yra sudėtinė kompensacijos, kuri *Terni* priklausė už 1962 m. paimtą jos nuosavybę, dalis. Be to, šiuo ieškovės teiginiu išplėsta pradinė nacionalinės teisės aktų leidėjo nustatyta kompensacijos logika, grindžiama tuo, kad *Terni* prilyginama faktiniam gamintojui savo reikmėms. Šiuo teiginiu siekiama išvengti *Terni* tarifo taikymui nustatytos laiko ribos ir iškraipomas aiškus ir tikslus Dekreto Nr. 1165/63 6 straipsnis.

141 Taigi nurodžiusi, jog negali būti jokių abejonių, kad elektros energijos teikimas mažesnėmis kainomis, palyginti su įprastu elektros energijos tarifu, pagalbos gavėjams suteikia aiškaus ekonominio pranašumo, nes jų gamybos išlaidos mažėja, o konkurencinė padėtis gerėja (ginčijamo sprendimo 99 konstatuojamoji dalis), Komisija teisingai nusprendė, kad nuo 2005 m. sausio 1 d. buvusioms *Terni* bendrovėms taikytas lengvatinis tarifas yra valstybės pagalba EB 87 straipsnio 1 dalies prasme.

142 Todėl su EB 87 straipsnio 1 dalies pažeidimu susijusį ieškinio pagrindą reikia atmesti.

Dėl ieškinio pagrindo, susijusio su esminių procedūrinių reikalavimų bei EB 87 ir 88 straipsnių pažeidimu dėl to, kad padaryta Italijos valdžios institucijų pateikto ekonominio tyrimo akivaizdi vertinimo klaida

Dėl esminių procedūrinių reikalavimų pažeidimo

— Šalių argumentai

143 Ieškovė nurodo, kad 2007 m. vasario 20 d. laiške Komisija Italijos Respublikos aiškiai paprašė pateikti informaciją, kuri leistų objektyviai palyginti paimto turto vertę ir *Terni* tarifo suteiktą naudą nuo šios schemos pradžios iki 2010 m. perskaičiuojant nagrinėjamas vertes, kad būtų galima palyginti. Ieškovė pabrėžia, kad minėtame laiške Komisija patikslino, jog prašoma informacija „reikalinga išvadai nagrinėjamose bylose padaryti“, o dėl to Italijos valdžios institucijos ir bendrovės gavėjos, įgyvendindamos savo teises, kurias jos turi per formalią tyrimo procedūrą, manė, kad sprendžiant *Terni* tarifo kvalifikavimo kaip valstybės pagalba klausimą prašytos lyginamosios analizės rezultatas yra lemiamas.

144 Atsakydamos į šį prašymą 2007 m. balandžio mėn. Italijos valdžios institucijos Komisijai pateikė buvusių *Terni* bendrovių prašymu nepriklausomo ir elektros energijos sektoriuje pripažinto konsultanto atliktą tyrimą, iš kurio matyti, kad visos iš *Terni*

tarifo taikymo gautos naudos vertė mažesnė už nacionalizuojant paimto turto buhalterinę vertę (perskaičiuotą 2006 m.), ir todėl kompensacija nebuvo per didelė.

145 Tačiau ginčijamame sprendime iš anksto neapsvarsčiusi ir „pridurdama“ Komisija teigia, kad tyrimas visiškai nesvarbus dėl to, kad kompensacijos mechanizmo adekvatumas gali būti vertinamas tik nuosavybės paėmimo momentu (*ex ante*), o ne po to (*ex post*).

146 Ginčijamas sprendimas priimtas tokiomis aplinkybėmis, kurios sutrukdė ieškovei visiškai įgyvendinti savo teisę į gynybą ir dalyvauti procedūroje, kiek tai susiję su klausimu, kuris yra šios procedūros dalykas. Iš tikrųjų ieškovei nepranešusi apie esminį savo vertinimo pasikeitimą procedūros metu Komisija nukreipė ieškovės dėmesį į aspektus, kurie galiausiai ginčijamame sprendime pripažinti neturinčiais jokios reikšmės. Todėl padarytas sunkus rungimosi principo, kuris yra bet kurios administracinės procedūros, įskaitant ir Bendrijos administracinę procedūrą, pagrindinė ir neliečiama garantija, pažeidimas. Jokia administracinė procedūra negali vykti pažeidžiant pagrindinį tokioje procedūroje dalyvaujančių privačių asmenų teisės į gynybą principą.

147 Komisijos rašytiniuose dokumentuose nurodyta tokia teismo praktika dėl to, kad ne visiškai teisingai suprastas Reglamento Nr. 659/1999 20 straipsnis ir neatsižvelgta į EB 88 straipsnio 2 dalį, kurioje numatyta rungimosi procedūra, nes Komisija turi paprašyti „suinteresuotąsias šalis pateikti savo pastabas“.

148 Ieškovė tvirtina, jog akivaizdu, kad valstybė narė tikrai nėra vienintelis teisės subjektas, suinteresuotas teisės aktu, kuriuo pagalbos priemonė pripažįstama nesuderinama EB 87 straipsnio prasme. Priešingai, tiek pagalbos gavėjas, tiek ir su juo konkuruojančios įmonės dėl savo „suinteresuotųjų asmenų“ statuso yra tiesiogiai susijusios su Bendrijos administracijai suteiktais įgaliojimais priimti sprendimus bei su jais susijusius įgaliojimus nurodyti susigrąžinti neteisėtą pagalbą, nes pažymėtina, jog šie asmenys turi teisę pareikšti ieškinį dėl neigiamo Komisijos sprendimo. Todėl teisė į gynybą susijusi su administraciniais aktais, nepalankiais visiems asmenims, kuriems jie skirti (t. y. tiek valstybė, tiek tretieji asmenys, neįtraukti į Komisijos nepatvirtintą pagalbą), ir šis nepalankumas turi būti vertinamas kaip sąlyga rungimosi principą taikyti visiems asmenims, kuriems skirtas sprendimas.

149 Komisijos nurodytoje teismo praktikoje pripažįstama bent tai, kad „[kiti nei valstybė narė suinteresuoti asmenys] turi teisę dalyvauti administracinėje procedūroje, kuri [turi būti] tinkamai [užtikrinta] atsižvelgiant į nagrinėjamo atvejo aplinkybes“. Taigi šioje byloje sprendžiant *Terni* tarifo suderinamumo su Bendrijos teisės aktais valstybės pagalbos srityje klausimą lemiamas dalykas yra buvusių *Terni* bendrovių ekonominės ir finansinės padėties Įstatymu Nr. 1643/62 įvykdyto nuosavybės paėmimo metu vertinimas. Anot ieškovės, šis dalykas buvo taip pat lemiamas kaip ir tai, kad sprendimas byloje priklauso nuo perskaičiuotos iš *Terni* paimto turto vertės palyginimo su *Terni* tarifo verte, perskaičiuota iki 2010 m. gruodžio 31 d., ar tai, kad ginčytinas klausimas susijęs tik su galimybe neseniai pratęstą minėto tarifo taikymą pripažinti papildoma kompensacija už išimtinį *Terni* nuosavybės paėmimą.

150 Galiausiai ieškovė teigia, kad netgi neatsižvelgiant į tai, kas pasakyta, vis dėlto per formalią tyrimo procedūrą Komisija padarė sunkų esminių procedūrinių reikalavimų pažeidimą tiek jos, tiek ir Italijos Respublikos atžvilgiu. Netgi siaurai suvokiant ieškovės teisę į gynybą, ginčijamas sprendimas vis tiek neteisėtas, nes jis turi nepataisomą trūkumą dėl prieštaravimo tarp tyrimo, motyvų ir rezoliucinės dalies. Iš tikrųjų procedūra suinteresuotiesiems asmenims nebuvo suteiktos tinkamos garantijos,

leidžiančios pareikšti prieštaravimus procedūrą vykdžiusiai institucijai dėl klausimo, kuris, kaip vėliau paaiškėjo, buvo esminis priimant ginčijamą sprendimą. Iš tikrųjų dėl šio trūkumo Italijos valdžios institucijų išsamus atsakymas į klausimus, kuriuos Komisija pateikė 2007 m. vasario 20 d. laiške, neteko jokios prasmės.

151 Komisija atsako, jog iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad valstybės pagalbos kontrolės procedūroje pagalbos gavėjai negali dalyvauti ginče su Komisija, neturi teisės į gynybą ir negali remtis valstybės, kurios atžvilgiu pradėta procedūra, teise į gynybą.

152 Papildomai Komisija teigia, kad šiuo atveju jos negalima kaltinti rungimosi ar teisės gynybą principo pažeidimu Italijos Respublikos atžvilgiu. Komisija tvirtina, jog per procedūrą ji minėtai valstybei niekada neteigė, kad *Terni* tarifo adekvatumą ji vertins *ex post*, nenagrinėdama, ar šio ginčijama priemone nustatyto tarifo taikymo pratęsimas galėjo būti pateisinamas kompensacija už *Terni* nuosavybės paėmimą 1962 m., o tai patvirtina aplinkybė, kad Italijos valdžios institucijos ir buvusios *Terni* bendrovės per procedūrą iš tikrųjų pateikė argumentus, siekdamos įrodyti, jog minėtas pratęsimas turėjo būti vertinamas kaip Dekretu Nr. 1165/63 *ex ante* numatyto *Terni* kompensavimo kriterijaus sudėtinė dalis.

153 Komisija pabrėžia, jog net jei Italijos valdžios institucijų pateiktas tyrimas buvo pripažintas nesvarbiu, ji vis tiek iš esmės jį išnagrinėjo ir padarė išvadą, kad metodas, kuriuo šis tyrimas grindžiamas, yra netikslus ir (arba) neteisingas. Ji priduria, jog tvirtindama, kad „bet kuriuo atveju [ginčijamas] sprendimas neteisėtas, nes turi nepataisomų trūkumų dėl prieštaravimo tarp tyrimo, motyvų ir rezoliucinės dalies“, ieškovė

pateikia naują ieškinio pagrindą, kuris turi būti pripažintas nepriimtinu pagal Procedūros reglamento 48 straipsnio 2 dalį.

— Bendrojo Teismo vertinimas

154 Primintina, jog 2006 m. liepos 19 d. laišku Komisija Italijos Respubliką informavo apie savo sprendimą pradėti EB 88 straipsnio 2 dalyje numatytą procedūrą ir kad minėtą sprendimą paskelbusi *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* ji pasiūlė trečiosioms suinteresuotoms šalims pateikti savo pastabas dėl nagrinėjamos priemonės.

155 2007 m. vasario 20 d. laišku konstatavusi, kad „padaryti išvadai reikia“ daugiau informacijos, Komisija Italijos Respublikos paprašė pateikti, be kita ko, informaciją, kuri leistų objektyviai palyginti paimto turto vertę ir *Terni* tarifo suteiktą naudą nuo šios schemos pradžios iki 2010 m. perskaičiuojant nagrinėjamas vertes.

156 Atsakydama į šį prašymą Italijos Respublika 2007 m. balandžio mėn. Komisijai atsiuntė buvusių *Terni* bendrovių prašymu nepriklausomo konsultanto atliktą tyrimą, kuriame paminėta, jog visos iš *Terni* tarifo taikymo gautos naudos vertė mažesnė už nacionalizuojant paimto turto vertę (perskaičiuotą 2006 m.), ir todėl daroma išvada, jog kompensacija nebuvo per didelė.

157 Iš ginčijamo sprendimo 82 ir 83 konstatuojamųjų dalių matyti, jog Komisija nusprendė, kad visų pirma šis tyrimas nesvarbus dėl to, kad kompensacijos mechanizmo tinkamumo analizė būtinai turėjo būti atliekama *ex ante*, t. y. nuosavybės paėmimo momentu. Remdamasi tokiu požiūriu Komisija nusprendė, kad iki pradinės kompensacinės tarifo priemonės termino pabaigos, ir tik iki šios datos, gavėjai negavo jokios naudos, todėl šios išvados negali paneigti pelno ir nuostolių apskaičiavimai, o ypač atlikti atgaline data.

158 Papildomai Komisija iš esmės išnagrinėjo Italijos valdžios institucijų pateiktą tyrimą ir padarė išvadą, jog tyrimo metodas netikslus ir neteisingas, nes juo sistemingai nepakankamai įvertinama buvusioms *Terni* bendrovėms suteikta tarifo nauda, o nusavinto turto vertė akivaizdžiai pervertinama (ginčijamo sprendimo 87–90 konstatuojamosios dalys).

159 Pirmiausia ieškovė tvirtina, kad ginčijamas sprendimas buvo priimtas tokiomis sąlygomis, kurios jai sukliudė įgyvendinti savo teisę į gynybą ir „dalyvauti procedūroje, kiek tai susiję su klausimu, kuris yra šios procedūros nagrinėjimo dalykas“. Gavusi tyrimą su prašyta lyginamąja analize Komisija neįsigilinusi ir ieškovės apie tai neinformavusi nusprendė, jog šis tyrimas visiškai nesvarbus. Per procedūrą nepranešusi apie 2007 m. vasario 20 d. laiške prašytos informacijos vertinimo pasikeitimą ir todėl apie ginčijamą priemonę Komisija ieškovei nesuteikė galimybės pareikšti prieštaravimų dėl šios institucijos pozicijos *Terni* tarifo pratęsimo neteisėtumo atsižvelgiant į teisės aktus valstybės pagalbos srityje klausimu.

160 Su tokiais argumentais negalima sutikti.

161 Dėl tariamo teisės į gynybą pažeidimo pagal nusistovėjusią teismų praktiką valstybės pagalbos kontrolės procedūra dėl savo bendro pobūdžio yra procedūra, pradėta valstybės narės, atsakingos už pagalbos suteikimą dėl jos turimų įsipareigojimų Bendrijai, atžvilgiu (1986 m. liepos 10 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Belgija prieš Komisiją*, 234/84, Rink. p. 2263, 29 punktas bei 2002 m. rugsėjo 24 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Falck ir Acciaierie di Bolzano prieš Komisiją* , C-74/00 P ir C-75/00 P, Rink. p. I-7869, 81 punktas).

162 Suinteresuotieji asmenys, išskyrus už pagalbos suteikimą atsakingą valstybę narę, per procedūrą negali patys tiesiogiai dalyvauti diskusijose su Komisija taip, kaip tai gali daryti ši valstybė narė (1998 m. balandžio 2 d. Teisingumo teismo sprendimo *Komisija prieš Sytraval ir Brink's France*, C-367/95 P, Rink. p. I-1719, 59 punktas bei šio sprendimo 161 punkte minėto Sprendimo *Falck ir Acciaierie di Bolzano prieš Komisiją* 82 punktas). Iš esmės jų vaidmuo yra teikti informaciją Komisijai (1996 m. spalio 22 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Skibsværftsforeningen ir kt. prieš Komisiją*, T-266/94, Rink. p. II-1399, 256 punktas bei 1998 m. birželio 25 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *British Airways ir kt. prieš Komisiją*, T-371/94 ir T-394/94, Rink. p. II-2405, 59 punktas).

163 Šia prasme jokioje valstybės pagalbos kontrolės procedūros nuostatoje pagalbos gavėjui, kaip vienam iš suinteresuotųjų asmenų, nenumatytas ypatingas vaidmuo. Be to, primintina, kad valstybės pagalbos kontrolės procedūra nėra vykdoma pagalbos gavėjo „atžvilgiu", o tai reikštų, kad šis gali naudotis teisei į gynybą prilyginamomis teisėmis (šio sprendimo 161 punkte minėto Sprendimo *Falck ir Acciaierie di Bolzano prieš Komisiją* 83 punktas ir 2004 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Technische Glaswerke Ilmenau prieš Komisiją*, T-198/01, Rink. p. II-2717, 193 punktas).

164 Ieškovė teigia, kad nurodyta tokia teismo praktika dėl to, kad ne visiškai teisingai suprastas Reglamento Nr. 659/1999 20 straipsnis ir neatsižvelgta į EB 88 straipsnio 2 dalį, kurioje numatyta rungimosi procedūra, nes Komisija turi paprašyti „suinteresuotąsias šalis pateikti savo pastabas".

165 Pakanka konstatuoti, kad nagrinėjama teismų praktika konkrečiai skirta aiškinti EB 88 straipsnio 2 dalį bei Reglamento Nr. 659/1999 6 ir 20 straipsnius, kuriuose numatyta suinteresuotųjų asmenų teisė pateikti pastabas per formalią tyrimo procedūrą.

166 Be to, priešingai nei ieškovė tvirtina, ji negali būti laikoma asmeniu, kuriam skirtas ginčijamas sprendimas. Komisijos priimti sprendimai valstybės pagalbos srityje skirti tik gavėjams – atitinkamoms valstybėms narėms (žr. Reglamento Nr. 659/1999 25 straipsnį ir šio sprendimo 162 punkte minėto Sprendimo *Komisija prieš Sytraval ir Brink's France* 45 punktą).

167 Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad tokie bendrieji teisės principai, kokie yra teisė būti išklausytam ir geras administravimas, kuriais remiasi ieškovė, neleidžia Bendrijos teismui išplėsti Sutartimi ir antrinės teisės aktais suinteresuotiesiems asmenims suteikiamų procesinių teisių per valstybės pagalbos kontrolės procedūrą (šio sprendimo 163 punkte minėto sprendimo *Technische Glaswerke Ilmenau prieš Komisiją* 194 punktas. Tai, kad ieškovė turi teisę pareikšti ieškinį, taip pat tam nėra pagrindas.

168 Galiausiai, šiuo atžvilgiu jau buvo pažymėta, jog jokia nuostata, susijusi su valstybės pagalba, ar teismų praktika neleidžia daryti išvados, kad Komisija privalo išklausyti iš valstybės išteklių suteiktos pagalbos gavėją dėl jos pateikto tiriamos priemonės teisinio vertinimo arba informuoti suinteresuotą valstybę narę – ir tuo labiau pagalbos gavėją – apie savo poziciją iki galutinio sprendimo priėmimo po to, kai suinteresuotiesiems asmenims ir valstybei narei buvo pasiūlyta pateikti savo pastabas (šio sprendimo 163 punkte minėto sprendimo *Technische Glaswerke Ilmenau prieš Komisiją* 198 punktas).

169 Bet kuriuo atveju reikia pabrėžti, jog ieškovei buvo pasiūlyta pateikti pastabas ir ji ši galimybe pasinaudojo Komisijai pateikdama išsamias pastabas.

170 Ieškovė nurodė, jog *Terni* tarifas yra teisėta kompensacija, į kurią *Terni* turėjo teisę paėmus jos turtą, todėl negali būti vertinamas kaip valstybės pagalba. Ji primena šio tarifo istoriją ir pabrėžia, kad visi šio tarifo taikymo pratęsimai po 1991 m. sutapo su bendruoju hidroelektrinių koncesijų atnaujinimu kitiems gamintojams, todėl atitiko principą, pagal kurį neturėtų būti jokios *Terni* ir kitų gamintojų savo reikmėms, kurių turtas nebuvo paimtas, diskriminacijos, tad jie galėjo toliau gaminti ir vartoti elektros energiją už labai mažą kainą (ginčijamo sprendimo 43 ir 44 konstatuojamosios dalys).

171 Per administracinę procedūrą ieškovė pateikė argumentus, kuriais siekta įrodyti, jog *Terni* tarifo pratęsimas turėjo būti vertinamas kaip Dekretu Nr. 1165/63 *ex ante* numatyto *Terni* kompensavimo kriterijaus sudėtinė dalis.

172 Būtent dėl šio klausimo Komisija pirmiausia pateikė savo nuomonę darydama išvadą, jog ginčijama priemonė yra valstybės pagalba EB 87 straipsnio 1 dalies prasme. Todėl ieškovė klaidingai teigia, jog Komisija jai sukliudė „dalyvauti procedūroje, kiek tai susiję su klausimu, kuris yra šios procedūros nagrinėjimo dalykas“ ar kad iš jos „be pagrindo buvo atimta teisė pareikšti prieštaravimus dėl Bendrijos administracijos pozicijos, susijusios su neteisėtu lengvatinio tarifo pratęsimu atsižvelgiant į teisės aktus valstybės pagalbos srityje“.

173 Be to, pažymėtina ir tai, jog ieškovės teiginiu, kad per procedūrą Komisija iš esmės pakeitė 2007 m. vasario 20 d. laiške prašytos informacijos ir todėl ginčijamos priemonės vertinimą, pažeidžiamas formalios tyrimo procedūros nagrinėjimo dalykas ir jis grindžiama neteisingu 2007 m. vasario 20 d. laiško supratimu.

174 Iš tikrųjų Komisija nusprendė, kad būtina surinkti informaciją apie valstybei perduoto turto buhalterinę vertę vykstant nacionalizacijai. Tačiau 2007 m. vasario 20 d. laiške esančio prašymo pateikti informaciją dalykas ne vien šis, o nagrinėjamoje byloje esanti formuluotė, kad informacija reikalinga „išvadai padaryti“, turi būti vertinama atsižvelgiant į formalią tyrimo procedūrą ir jos tikslus, t. y. jai vykstant turi būti išklausytos suinteresuotosios šalys ir Komisija turi sužinoti visas bylos aplinkybes prieš priimdama sprendimą (šiuo klausimu žr. 1984 m. kovo 20 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Vokietija prieš Komisiją*, 84/82, Rink. p. 1451, 13 punktą).

175 Formali tyrimo procedūra negali turėti kitos taikymo srities, nei aprašyta aukščiau, ir būtent ja nesiekiama galutinai pasisakyti dėl tam tikrų bylos aplinkybių, kol nepriimtas galutinis sprendimas.

176 Iš 2007 m. vasario 20 d. laiško nepagalima daryti išvados, kaip tvirtina ieškovė, kad Komisija nusprendė, jog „klausimo dėl *Terni* tarifo taikymo pratęsimo kvalifikavimui kaip valstybės pagalba lemiamos reikšmės turi įrodymas, kad šios kompensacijos vertė (perskaičiuota) lygi ar mažesnė paimto turto vertei“. Šis teiginys grindžiamas neteisingu minėto laiško supratimu.

177 Bet kuriuo atveju Komisija nei Italijos Respublikai, nei buvusioms *Terni* bendrovėms niekada nenurodė, kad ji *Terni* tarifo tinkamumą vertins *ex post* nenagrinėdama, ar ginčijama priemone numatytas šio tarifo taikymo pratęsimas buvo pateisinamas kompensacija už *Terni* turto paėmimą 1962 metais.

178 Iš to, kas pasakyta, darytina išvada, kad kaltinimą, susijusį su ieškovės teisės į gynybą pažeidimu, reikia atmesti.

179 Antra, ieškovė tvirtina, kad netgi darant prielaidą (*quod non*), jog pagal Reglamentą Nr. 659/1999 pradėtoje procedūroje suinteresuotųjų asmenų teisė į gynybą suvokiama siaurai, ginčijamas sprendimas vis tiek neteisėtas, nes jis turi nepataisomą trūkumą dėl prieštaravimo tarp tyrimo, motyvų ir rezoliucinės dalies.

180 Komisija minėtą kaltinimą prašo atmesti kaip nepriimtiną remdamasi Procedūros reglamento 48 straipsnio 2 dalies, pagal kurią vykstant procesui negalima pateikti naujų pagrindų, išskyrus tuos atvejus, kai jie pagrindžiami teisinėmis arba faktinėmis aplinkybėmis, kurios tapo žinomos vykstant procesui, pažeidimu.

181 Vis dėlto pažymėtina, kad minėtas kaltinimas negali būti laikomas nauju, nes jis jau pateiktas ieškinyje. Todėl Komisijos prašymą dėl nepriimtinumo reikia atmesti.

182 Tikslią kaltinimo apimtį sunku nustatyti, nes vien teiginys, kad yra „nepataisomas trūkumas dėl prieštaravimo tarp tyrimo, motyvų ir rezoliucinės dalies“ neapibūdina konkretaus neteisėtumo galimo Komisijos padaryto teisės akto ar bendrojo Sąjungos teisės principo pažeidimo atžvilgiu.

183 Dublike suformuluotas kaltinimas paaiškintas taip: „iš tikrųjų procedūra suinteresuotiesiems asmenims nebuvo suteiktos tinkamos garantijos, leidžiančios pareikšti prieštaravimus procedūrą vykdžiusiai institucijai (Komisijai) dėl klausimo, kuris, kaip vėliau paaiškėjo, buvo esminis priimant ginčijamą sprendimą.“ Šis argumentas parodo, kad nagrinėjamas kaltinimas nesiskiria nuo to, kuris susijęs su ieškovės teisės į gynybą pažeidimu, kuris buvo atmestas, kaip nuspręsta ankstesniame 178 punkte.

184 Galiausiai pažymėtina, jog dublike nurodyta: „vis dėlto per formalią tyrimo procedūrą Komisija padarė sunkų esminių procedūrinių reikalavimų pažeidimą tiek Italijos Respublikos, tiek ir ieškovės atžvilgiu, iš kurių be pagrindo buvo atimta teisė pareikšti prieštaravimus dėl <...> administracijos pozicijos, susijusios su neteisėtu lengvatinio tarifo pratęsimu atsižvelgiant į teisės aktus valstybės pagalbos srityje“.

185 Kadangi ieškovė pateikė ieškinio pagrindą, susijusį su Italijos Respublikos teisės į gynybą pažeidimu, minėtą pagrindą reikia atmesti kaip nepriimtiną ir, bet kuriuo atveju, kaip nepagrįstą.

186 Pirma, primintina, kad teisės į gynybą pažeidimas savo esme yra subjektyvus pažeidimas (žr. 2004 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *JFE Engineering ir kt. prieš Komisiją*, T-67/00, T-68/00, T-71/00 ir T-78/00, Rink. p. II-2501, 425 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką), kuriuo turi remtis pati suinteresuota valstybė narė (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 163 punkte minėto Sprendimo *Technische Glaswerke Ilmenau prieš Komisiją* 203 punktą).

187 Todėl ieškovė negali pateikti ieškinio pagrindo, susijusio su atitinkamos valstybės narės, šiuo atveju – Italijos Respublikos, teisės į gynybą pažeidimu.

188 Netgi jei toks ieškinio pagrindas būtų priimtinas, jis būtų atmestas kaip nepagrįstas.

189 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką teisės į gynybą užtikrinimo principas reikalauja suteikti suinteresuotai valstybei narei galimybę veiksmingai išreikšti savo poziciją dėl trečiųjų asmenų pagal EB 88 straipsnio 2 dalį pateiktų pastabų, kuriomis Komisija ketina grįsti savo sprendimą. Nesuteikus valstybei narei galimybės pareikšti nuomonės dėl šių pastabų, Komisija negali jomis remtis savo sprendime prieš šią valstybę. Tačiau tam, kad dėl tokio teisės į gynybą pažeidimo būtų panaikintas sprendimas, reikia įrodyti, kad nepadarius šio pažeidimo procedūros rezultatas būtų kitoks (1987 m. lapkričio 11 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Prancūzija prieš Komisiją*, 259/85, Rink. p. 4393, 12 ir 13 punktai ir 1990 m. vasario 14 d. Sprendimo *Prancūzija prieš Komisiją*, C-301/87, Rink. p. I-307, 29–31 punktai).

190 Šiuo atveju pakanka konstatuoti, kad Komisija visiškai nebuvo kaltinama tuo, kad ginčijamą sprendimą grindė trečiųjų asmenų pastabomis, dėl kurių Italijos Respublikai nebuvo suteikta galimybė pareikšti nuomonės. Pagal EB 88 straipsnio 2 dalies ir

Reglamento Nr. 659/19996 straipsnio 2 dalies reikalavimus Italijos Respublikai buvo suteikta galimybė pateikti savo pastabas dėl sprendimo pradėti procedūrą, o šiomis aplinkybėmis suinteresuotųjų asmenų pateiktos pastabos jai buvo atsiųstos ir Italijos Respublika jas pakomentavo 2006 m. gruodžio 22 d. laiške (ginčijamo sprendimo 6 konstatuojamoji dalis).

191 Ieškovė teigia, kad per procedūrą Italijos Respublikai nepranešusi apie 2007 m. vasario 20 d. laiške prašytos informacijos vertinimo esminį pasikeitimą ir todėl apie ginčijamą priemonę Komisija Italijos Respublikai ir ieškovei nesuteikė galimybės per formalią tyrimo procedūrą pareikšti prieštaravimų dėl šios Komisijos pozicijos *Terni* tarifo pratęsimo neteisėtumo atsižvelgiant į teisės aktus valstybės pagalbos srityje klausimu.

192 Reikia pabrėžti, jog per formalią tyrimo procedūrą Komisijai pateiktose pastabose Italijos Respublika tvirtina, kad ir pradinis susitarimas dėl tarifo, kuris buvo teisėta *Terni* kompensacija už jos nuosavybės paėmimą, ir paskesni šio susitarimo termino pratęsimai nėra valstybės pagalba. Siekdama pagrįsti šį teiginį Italija mini tam tikrus Teisingumo Teismo sprendimus, pagal kuriuos tam tikros įmonėms skirtos kompensacijos formos, ypač kompensacijos už žalą ir už bendro ekonominio intereso paslaugas, nėra pagalba (ginčijamo sprendimo 58 konstatuojamoji dalis).

193 Ginčijamo sprendimo 59 konstatuojamojoje dalyje tai pat nustatyta:

„Dėl leidimo taikyti *Terni* tarifą pagal valstybės pagalbos taisykles [Italijos Respublika] pabrėžia, kad Komisijai buvo tinkamai pranešta apie Įstatymą Nr. 9/91, kuriame

nustatytas pirmasis tarifo taikymo pratęsimas, ir Komisija jį patvirtino. Paskesniems tarifo trukmės pratęsimams, kurie sutapo su hidroelektrinių koncesijų hidroenergijos gamintojams termino pratęsimais, taikyta tokia pat logika, kurios Komisija niekada neginčijo. Taigi, pasak [Italijos Respublikos], *Terni* tarifas turėtų būti laikomas esama ne pagalbos priemone [esama priemone, kuri nėra pagalba].“

194 Taigi per formalią tyrimo procedūrą Italijos Respublika aiškiai išsakė savo požiūrį dėl ginčijamos priemonės kompensacinio pobūdžio.

195 Be to, ankstesniame 191 punkte minėtas ieškovės teiginys pažeidžia formalios tyrimo procedūros dalyką ir grindžiamas neteisingu 2007 m. vasario 20 d. prašymo pateikti informaciją supratimu, kaip jau buvo minėta.

196 Galiausiai primintina, jog jokia nuostata, susijusi su valstybės pagalba ar teismų praktika, neleidžia daryti išvados, kad Komisija privalo išklausyti iš valstybės išteklių suteiktos pagalbos gavėją dėl jos pateikto tiriamos priemonės teisinio vertinimo arba informuoti suinteresuotą valstybę narę – ir tuo labiau pagalbos gavėją – apie savo poziciją iki galutinio sprendimo priėmimo po to, kai suinteresuotiesiems asmenims ir valstybei narei buvo pasiūlyta pateikti savo pastabas (šio sprendimo 163 punkte minėto sprendimo *Technische Glaswerke Ilmenau prieš Komisiją* 198 punktas).

Dėl Italijos valdžios institucijų pateikto ekonominio tyrimo akivaizdžios vertinimo klaidos

— Šalių argumentai

197 Ieškovė pažymi, kad Komisija ginčija Italijos vadžios institucijų pateikto tyrimo teisėtumą dviem aspektais.

198 Pirma, šiame tyrime pervertinami įrenginiai neatsižvelgiant į tai, kad pasibaigus koncesijos galiojimo terminui šie įrenginiai ir su jais susijęs turtas turėjo būti grąžinti valstybei.

199 Ieškovė tvirtina, kad atsižvelgiant į *Terni* metinį balansą atlikti paimto turto vertės skaičiavimai yra būtent tokie, kokių Komisija prašė, ir kad notaro patvirtinti balansų originalai visiškai atitinka įmonių teisės srityje ir buhalterinei apskaitai taikomus teisės aktus, įskaitant pareigą proporcingai „amortizuoti“ turto vertę atsižvelgiant į likusią galimų koncesijų galiojimo trukmę.

200 Be to, kad pritarus Komisijos argumentams būtų perkelta įrodinėjimo pareiga, jais neatsižvelgiama į tai, kad, jeigu nuosavybė nebūtų paimta, *Terni* turėtos hidroelektrinių koncesijos būtų pratęstos keletą kartų iki 2020 m. gruodžio 31 d., kaip buvo pratęstos kitos gamintojų savo reikmėms, kurių nuosavybė nepaimta, hidroelektrinių koncesijos.

201 Antra, ieškovė teigia, kad, anot Komisijos, nagrinėjamame tyrime nepakankamai įvertinama *Terni* tarifo suteikta nauda, nes apskaičiuojant minėtą iš tarifo gautą naudą *Terni* realiai mokėta suma turėjo būti lyginama su ūkio subjekto, kuris nėra gamintojas savo reikmėms ir suvartoja tokį patį kiekį kaip minėta bendrovė, paprastai mokamu tarifu.

202 Ieškovė atsikerta, kad *Terni* ir jos teisių perėmėjai buvo atleisti nuo tam tikrų tarifą sudarančių elementų (pvz., papildomas mokestis už šiluminę energiją) įstatymais ir teisės aktais, kurie visiškai skiriasi nuo Įstatymo Nr. 1643/62 ir jį įgyvendinančio dekreto ir yra priimti už pastaruosius vėliau, tačiau remiantis palyginimu su gamintojais savo reikmėms, kuris yra minėto įstatymo pagrindas. Todėl klaidinga tvirtinti, kad apskaičiuojant gautos naudos vertę *Terni* tarifas turėjo būti lyginamas su „įprastu tarifu“ (kuris apima papildomą mokestį už šiluminę energiją), kurį moka gamintoju savo reikmėms nesantis ūkio subjektas. Tokia pati logika taikytina ir „išlyginamosioms išmokoms“, kurias buvusios *Terni* bendrovės gavo iš Elektros energijos sektoriaus išlyginimo fondo 2000–2006 metais.

203 Todėl, ieškovės teigimu, nauda turėjo būti apskaičiuojama atsižvelgiant į kainą, kurią bet kuriuo atveju buvusios *Terni* bendrovės turėjo mokėti pagal minėtas nuostatas (kitokias nei *Terni* tarifo atveju), o ne atsižvelgiant į įprastą elektros energijos rinkos kainą, kaip klaidingai tvirtina Komisija.

204 Komisija primena, kad ji Italijos valdžios institucijų pateiktą tyrimą iš esmės nagrinėjo tik papildomai ir kad tuo atveju, jei išvada dėl tyrimo reikšmės nebuvimo būtų patvirtinta, šio ieškinio pagrindo antroje dalyje pateikti argumentai bet kuriuo atveju būtų netinkami.

205 Komisija pabrėžia, jog ieškovė neginčija pastabos, pateiktos ginčijamo sprendimo 90 konstatuojamojoje dalyje, pagal kurią „tyrime naudojama buhalterinė turto vertė – tai paprasčiausiai skirtumas tarp straipsnio „Statiniai ir mašinos“ *Terni* 1962 m. biudžete <...> ir to paties straipsnio kitais metais“, nors „nėra konkrečių įrodymų, jog skirtumas susijęs tik su hidroelektrinės praradimu“. Šio prieštaravimo pakanka menkam tyrimo patikimumui įrodyti, nes neįrodyta, kad kompensacijos tinkamumas buvo išnagrinėtas atsižvelgiant vien į paimtus hidroelektrinių įrenginius.

206 Komisija teigia, kad Italijos valdžios institucijų pateiktame tyrime nenurodyta, ar *Terni* 1963 m. balanse nurodant įrenginių vertę atsižvelgta į tai, kad pasibaigus koncesijos galiojimo terminui didžioji dalis šių įrenginių pereina valstybei. Neaiškumo dėl šio esminio aspekto nepašalina formali ieškovės pastaba dėl notaro patvirtinto balanso reikšmės. Dėl ieškovės teiginio, kad jei nuosavybė nebūtų paimta, tai *Terni* hidroelektrinių koncesija būtų pratęsta iki 2020 m., Komisija teigia, jog vertinant 1962 m. paimto turto vertę reikia remtis turto paėmimo momentu buvusia situacija ir negalima atsižvelgti į pasikeitimus, kurie, tuo atveju, jei turtas nebūtų paimtas, galėjo įvykti vėliau, bei kad bet kuriuo atveju 2020 m. yra klaidinga data, nes Įstatyme Nr. 266/05 numatytas hidroelektrinių koncesijų termino pratęsimas iki 2020 m. buvo pripažintas antikonstituciniu.

207 Dėl lyginamosios tarifų analizės Komisija teigia, kad nagrinėjamame tyrime atskaitos tašku laikoma gamintojų savo reikmėms mokama kaina (vietoje įprastos rinkos kainos) ignoruojant aplinkybę, kad iki 1992 m. *Terni* pripažinimas faktiniu gamintoju savo reikmėms buvo šiai bendrovei skirtos kompensacijos dalis. Jeigu šios bendrovės nuosavybė būtų paimta neatlyginant, tai ji nebūtų buvusi prilyginta „faktiniam gamintojui savo reikmėms“ ir todėl už elektros energiją būtų turėjusi mokėti įprastą rinkos

kainą (ir ne kaip nuo tam tikrų tarifo elementų atleisto gamintojo savo reikmėms mokamą kainą). Todėl vertinant *Terni* skirtos kompensacijos sumą reikia apskaičiuoti rinkos kainos (t. y. kainos be kompensacijos) ir šiai bendrovei (prilygintai gamintojui savo reikmėms) skirto lengvatinio tarifo skirtumą.

— Bendrojo Teismo vertinimas

208 Primintina, kad aptariamą tyrimą Komisija nagrinėjo iš esmės tik papildomai ir nusprendė, kad visų pirma šis tyrimas nesvarbus dėl to, kad kompensacijos mechanizmo tinkamumo analizė būtinai turėjo būti atliekama *ex ante*, t. y. nuosavybės paėmimo momentu. Remdamasi tokiu požiūriu Komisija nusprendė, kad iki pradinės kompensacinės tarifo priemonės termino pabaigos, ir tik iki šios datos, gavėjai negavo jokios naudos, todėl šios išvados negali paneigti pelno ir nuostolių skaičiavimai, o ypač atlikti atgaline data (ginčijamo sprendimo 82–85 konstatuojamosios dalys).

209 Ieškovė tiesiogiai neginčija šio Komisijos požiūrio, susijusio su tuo, kad *a priori* nagrinėjamas tyrimas nesvarbus ginčijamos priemonės kvalifikavimui atsižvelgiant į teisės aktus valstybės pagalbos srityje. Antrajame ieškinio pagrinde dėl panaikinimo ieškovė nurodė tik procedūros pažeidimą dėl to, kad tariamai pažeista jos teisė į gynybą.

210 Tačiau antrajame ieškinio pagrinde dėl panaikinimo, susijusiame su EB 87 straipsnio 1 dalies pažeidimu, ieškovė ginčijo remiantis šiuo požiūriu padarytos išvados pagrįstumą. Tačiau primintina, kad Komisija pagrįstai nusprendė, jog ginčijama priemonė,

kuria 2005 m. pratęstas *Terni* tarifo taikymas, nėra už 1962 m. paimtą *Terni* turtą skirtinos kompensacijos dalis, ir padarė išvadą, jog buvusioms *Terni* bendrovėms taikytas lengvatinis tarifas nuo 2005 m. sausio 1 d. yra valstybės pagalba EB 87 straipsnio 1 dalies prasme.

211 Šiomis aplinkybėmis pagrindą, susijusį su akivaizdžia vertinimo klaida, kurią Komisija padarė vertindama Italijos valdžios institucijų pateiktą tyrimą, reikia atmesti kaip netinkamą.

Dėl ieškinio pagrindo, susijusio su EB 88 straipsnio 3 dalies pažeidimu

Šalių argumentai

212 Ieškovė teigia, kad ginčijamas sprendimas yra neteisėtas dėl to, kad Komisija tvirtina, jog Italijos Respublika ginčijamą priemonę įgyvendino pažeisdama EB 88 straipsnio 3 dalį ir todėl šiai valstybei nurodė susigrąžinti sumas, kurios jau išmokėtos taikant Įstatymą Nr. 80/05.

213 Ji pažymi, jog ginčijama priemone Įstatymas Nr. 9/91, kuriame numatytas *Terni* tarifo taikymo pratęsimas iki 2007 m. gruodžio 31 d., palaipsniui mažinant kiekį nuo 2002 m. iki 2007 m., buvo ne panaikintas, o „viršytas“, nes jame buvo nustatyti kiekiai,

kuriuos įmonės turėjo teisę gauti 2004 m. gruodžio 31 d., pratęsiant minėto tarifo taikymą laiko atžvilgiu iki 2010 metų. Todėl, jeigu ginčijama priemonė būtų neteisėta, Įstatymo Nr. 9/91 nuostatos būtų ir toliau taikytos iki nustatyto termino pabaigos. Tačiau *Autorità per l'energia elettrica e il gas* (Elektros energijos ir dujų tarnyba, toliau – AEEG) atsargumo sumetimais 2005 ir 2006 m. priėmė tam tikrus sprendimus, kad ieškovė ir kitos buvusios *Terni* bendrovės gautų tik *Terni* tarifo sumas, priklausančias pagal Komisijos jau išnagrinėtą ir patvirtintą Įstatymą Nr. 9/91.

214 Iš mokėjimo sąskaitų, ieškovės gautų iš Elektros energijos sektoriaus išlyginimo fondo matyti, kad per 2005–2007 m. taikant *Terni* tarifą visos kompensacijos sumos visada buvo mokamos, netgi ir po to, kai įsigaliojo Įstatymas Nr. 80/05, nedarant jokios nuorodos į šį įstatymą, o tai patvirtina, kad ginčijamoje priemonėje numatytos sumos nebuvo mokamos dėl to, kad Italijos valdžios institucijos norėjo laikytis EB 88 straipsnio 3 dalyje nustatytos pareigos atidėti pagalbos įgyvendinimą. Tačiau ieškovė teigia, jog nei per procedūrą, kurioje buvo priimtas ginčijamas sprendimas, nei po šios procedūros ji negavo jokios sumos kaip tarifo, kurio taikymas pratęstas ginčijama priemone, sudėtinės dalies, nes ji gavo tik sumas pagal Įstatymą Nr. 9/91.

215 Ieškovė nurodo, jog Komisija žinojo, kad iki 2007 m. ieškovės gautos sumos jai buvo išmokėtos kaip pagal Įstatymą Nr. 9/91 mokėtinų sumų avansai, kaip tai matyti iš ginčijamo sprendimo 33–35 ir 162 konstatuojamųjų dalių. Komisijos teiginys, kad ši aplinkybė negali daryti įtakos ginčijamo sprendimo teisėtumui ir susijusi tik su jo vykdymu, yra akivaizdžiai klaidingas. Neginčytina, kad tuo atveju, jeigu faktiškai ginčijama priemonė neįgyvendinama EB 88 straipsnio 3 dalies prasme, esminės sąlygos, leidžiančios pagalbą pripažinti neteisėta ir valstybei nurodyti ją susigrąžinti, neįvykdomos.

216 Be to, Komisijos teiginys, kad pareiga atidėti pagalbos įgyvendinimą pažeidžiama ginčijamą priemonę paprasčiausiai paskelbus ar jai įsigaliojus, prieštarautų ne tik EB 88 straipsnio 3 dalies tiesioginei prasmei, bet ir šio draudimo tikslui bei veiksmingumui.

217 EB 88 straipsnio 2 ir 3 dalių esminis tikslas – išvengti galimo konkurencijos iškraipymo vidaus rinkoje dėl to, kad pagalbos gavėjas gauna naudą, dėl kurios jo konkurentai atsiduria nepalankesnėje padėtyje, kol Komisija priims sprendimą dėl šios pagalbos suderinamumo su bendrąja rinka. Pareiga atidėti pagalbos įgyvendinimą skirta užtikrinti, kad ūkio subjektai realiai būtų vienodai vertinami, o įmonė gautų naudą tik nuo to momento, kai valstybė įgyvendins pagalbą prieš tai Komisijai patvirtinus jos suderinamumą su bendrąja rinka. Šiuo atveju, atsižvelgiant į tai, kad ieškovė negalėjo gauti jokių sumų, kurios jai buvo skirtos ginčijama priemone, ji nebuvo palankesnėje už kitus konkurentus padėtyje ir bendrojoje rinkoje visiškai nebuvo iškraipytos konkurencijos sąlygos.

218 Komisija pažymi, kad ieškovė neneigia, jog ginčijamoje priemonėje numatyto *Terni* tarifo taikymo pratęsimas įsigaliojo prieš tai apie jį nepranešus, priešingai nei to reikalaujama EB 88 straipsnio 3 dalyje, ir netgi pripažįsta, jog AEEG priėmė specialias įgyvendinimo priemones, susijusias su *Terni* tarifą atitinkančiais kompensaciniais elementais, leisdama jas mokėti su sąlyga, kad įmonės gavėjos pateiks specialią garantiją. Šiomis aplinkybėmis netgi ir darant prielaidą, kad ginčijamoje priemonėje numatytos sumos nebuvo išmokėtos, bet kuriuo atveju, tai nekeičia aplinkybės, kad ši priemonė buvo įgyvendinta pažeidžiant minėtame straipsnyje nustatytą išankstinio pranešimo pareigą.

219 Priešingai nei tvirtina ieškovė, ši Komisijos pozicija visiškai atitinka EB 88 straipsnio 3 dalies turinį ir logiką. Įsigaliojusi pagalbos schema, kokia numatyta ginčijamoje priemonėje, nebegali būti vertinama kaip paprastas „projektas“, kuriuo siekiama teikti pagalbą minėto straipsnio prasme. Tokioje situacijoje iš tikrųjų būtų beprasmiška, ir tai prieštarautų išankstinės valstybės pagalbos kontrolės sistemos logikai, nuspręsti, Komisija gali konstatuoti EB 88 straipsnio 3 dalie pažeidimą tik patikrinusi, kad kiekviena gavėja realiai gauna nagrinėjamos schemos teikiamą naudą.

220 Iš teismo praktikos išplaukia, jog aplinkybė, kad ieškovė negavo ginčijamoje priemonėje nustatytų sumų, turi būti vertinama atsižvelgiant į ginčijamo sprendimo įgyvendinimą ir tai negali turėti poveikio jo teisėtumui.

221 Komisija pabrėžia, kad per administracinę procedūrą nebuvo teigiama, jog neatsižvelgiant į tai, kad ginčijama priemonė įsigaliojo, ieškovė negavo su ja susijusios naudos, o tai paaiškina, kodėl ginčijamame sprendime minima neteisėta pagalba, suteikta pažeidžiant EB 88 straipsnio 3 dalį, ir nurodyta ją susigrąžinti, tačiau būtina patikrinti tam tikrų gavėjų realiai gautas pagalbos sumas įgyvendinant ginčijamą sprendimą. Komisija primena nusistovėjusią teismo praktiką, pagal kurią negalima Komisijai priekaištauti, kad ji neatsižvelgė į galimas faktines ar teisines aplinkybes, kurios jai galėjo būti, bet nebuvo nurodytos per administracinę procedūrą, nes Komisija neprivalo savo iniciatyva ir remdamasi spėjimais nustatyti, kokios aplinkybės galėjo jai būti nurodytos.

222 Galiausiai ji pažymi, kad ieškovė visiškai neįrodė, jog negavo ginčijama priemone suteiktos naudos ir kad priėmus ginčijamą sprendimą Italijos valdžios institucijų pateikta informacija, atvirkščiai, rodo, jog bendrai buvusios *Terni* bendrovės pratęsus

Terni tarifo taikymą gavo kompensacijas, kurios didesnės už numatytąsias Įstatyme Nr. 9/91.

Bendrojo Teismo vertinimas

223 Iš ginčijamo sprendimo 118–132 konstatuojamųjų dalių matyti, jog Komisija nusprendė, kad nuo 2005 m. sausio 1 d. ginčijama priemonė turėjo būti pripažinta nauja pagalba ir kad atsižvelgiant į tai, jog Italijos Respublika nepranešė apie Įstatymo Nr. 80/05 11 straipsnio 11 dalį, ši pagalba yra neteisėta.

224 Konstatavusi, kad nagrinėjamai pagalbai negali būti taikoma nė viena iš EB 87 straipsnyje numatytų išimčių ir antrąjį *Terni* tarifo taikymo pratęsimą pripažinusi nesuderinamu su bendrąja rinka (ginčijamo sprendimo 147 konstatuojamoji dalis), Komisija nurodė, jog visos nesuderinamos pagalbos sumos, kurias ieškovė gavo pagal Įstatymo Nr. 80/2005 11 straipsnio 11 dalį ir kurios apima 2005 m. sausio 1 d. prasidėjusį laikotarpį, turi būti susigrąžintos su palūkanomis (ginčijamo sprendimo 160 konstatuojamoji dalis).

225 Be to, ginčijamo sprendimo 161 ir 162 konstatuojamosiose dalyse Komisija patikslino:

„161. Šiuo atžvilgiu reikėtų prisiminti, kad susigrąžinimo tikslas – sugrąžinti prieš nesuderinamos pagalbos suteikimą buvusią naudos gavėjo konkurencinę padėtį. Nustatant *Terni* bendrovių konkurencinę padėtį prieš įstatymo įgyvendinimą,

reikėtų atsižvelgti į Įstatyme Nr. 9/1991 nustatytos esamos pagalbos priemonės, kuri buvo patvirtinta iki 2007 m., buvimą.

162. Taigi Komisija mano, kad likutinės pagalbos sumos, į kurias naudos gavėjai pagal Įstatymą Nr. 9/1991 būtų turėję teisę 2005, 2006 ir 2007 m., jeigu Įstatymas Nr. 80/2005 nebūtų įgyvendintas, gali būti išskaitytos iš susigrąžintinų sumų, jeigu [Italijos Respublika] mano, kad naudos gavėjai turi į jas teisę pagal nacionalinės teisės aktus."

226 Ieškovė teigia, kad atsižvelgiant į tai, jog faktiškai ginčijama priemonė neįgyvendinta EB 88 straipsnio 3 dalies prasme, todėl esminės sąlygos, leidžiančios pagalbą pripažinti neteisėta ir valstybei nurodyti ją susigrąžinti, neįvykdytos. Ieškovė negavo jokios sumos, kuri yra ginčijama priemone pratęsto tarifo sudėtinė dalis, o 2007 m. gauti pinigai yra tik avansas už sumas, mokėtinas pagal Įstatymą Nr. 9/91, kurį Komisija patvirtino. Kadangi išankstinio pranešimo pareiga nepažeista ir nėra jokių grąžintinų sumų, pripažinusi pagalbą neteisėta ir todėl nurodžiusi ją susigrąžinti Komisija pažeidė EB 88 straipsnio 3 dalį.

227 Šiems argumentams negalima pritarti.

228 Dėl naujos pagalbos, kurią valstybės ketina teikti, primintina, kad yra nustatyta išankstinė kontrolės procedūra, be kurios jokia pagalba negali būti pripažinta teisėtai teikiama (1994 m. rugpjūčio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Namur-Les assurances du crédit*, C-44/93, Rink. p. I-3829, 12 punktas ir šio sprendimo 162 punkte minėto Sprendimo *Komisija prieš Sytraval ir Brink's France* 35 punktas).

229 Pagal EB 88 straipsnio 3 dalį ir Reglamento Nr. 659/1999 2 ir 3 straipsnius apie visus ketinimus suteikti ar pakeisti pagalbą Komisija turi būti informuojama ir jie negali būti įgyvendinami tol, kol Komisija jų netiesiogiai ar tiesiogiai nepatvirtina.

230 Valstybės narės turi vykdyti dvi neatsiejamas pareigas , t. y. iš anksto pranešti apie ketinimus suteikti pagalbą ir jų neįgyvendinti tol, kol Komisija nepriėmė sprendimo dėl priemonės suderinamumo su bendrąja rinka.

231 Pagal Reglamento Nr. 659/1999 1 straipsnio f punktą „neteisėta pagalba – tai nauja pagalba, įgyvendinta prieštaraujant Sutarties [88] straipsnio 3 daliai“, t. y. kai ji buvo suteikta neinformavus Komisijos arba kai apie ją buvo informuota, tačiau ji buvo suteikta pirmiau, nei Komisija per nustatytą terminą priėmė sprendimą dėl suderinamumo.

232 Šiuo atveju nustatyta, kad antrą kartą *Terni* tarifo taikymas pratęstas Įstatymo Nr. 80/05 11 straipsnio 11 dalimi ir kad Italijos valdžios institucijos Komisijos visiškai apie tai neinformavo, o tai yra EB 88 straipsnio 3 dalies pažeidimas.

233 Ieškovės teiginys, kad ji negavo jokios sumos, kuri yra ginčijama priemone pratęsto tarifo sudėtinė dalis, šiuo atžvilgiu yra nesvarbus.

234 Iš tikrųjų iš teismo praktikos matyti, kad pagalba gali būti laikoma suteikta netgi jei jos suma gavėjui dar nesumokėta.

235 Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybė narė pažeidė įsipareigojimus pagal EB 88 straipsnio 3 dalį, nes apie priemones, kuriomis nustatytos pagalbos schemos, pranešė tik po to, kai jos buvo priimtos kaip įstatymas (1984 m. kovo 27 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Italiją*, 169/82, Rink. p. 1603, 11 punktas). Remdamasis šia formuluote Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad apie pagalbos priemones Komisijai turi būti pranešta dar projekto rengimo etape, t. y. prieš jas įgyvendinant ir kol jos dar gali būti koreguojamos atsižvelgiant į galimas Komisijos pastabas (1998 m. rugsėjo 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Waterleiding Maatschappij prieš Komisiją*, T-188/95, Rink. p. II-3713, 118 punktas).

236 Šis EB 88 straipsnio 3 dalies aiškinimas atitinka teisės aktų, kuriems ši nuostata priklauso, turinį ir jais siekiamus tikslus, t. y. užtikrinti Komisijai galimybę laiku ir dėl bendrojo intereso kontroliuoti visą projektą, kuriuo ketinama suteikti ar pakeisti pagalbą ir taip atlikti prevencinį tyrimą (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 189 punkte minėto 1990 m. vasario 14 d. Sprendimo *Prancūzija prieš Komisiją* 17 punktą). Jei būtų nuspręsta, kad Komisija gali konstatuoti EB 88 straipsnio 3 dalies pažeidimą tik patikrinusi, kad kiekviena gavėja realiai gauna nagrinėjamos schemos teikiamą naudą, tai prieštarautų išankstinės valstybės pagalbos kontrolės sistemos logikai.

237 Todėl Komisija ginčijamą priemonę teisingai kvalifikavo kaip valstybės pagalbą.

238 Ginčijamo sprendimo 147 konstatuojamojoje dalyje Komisija taip pat daro išvadą, jog antrasis *Terni* tarifo taikymo pratęsimas nesuderinamas su bendrąja rinka, nes nagrinėjamai pagalbai negali būti taikoma nė viena iš EB 87 straipsnyje nustatytų išimčių.

239 Pagal Reglamento Nr. 659/1999 14 straipsnį, „jeigu esant neteisėtai pagalbai priimami neigiami sprendimai, Komisija nusprendžia, kad suinteresuotoji valstybė narė turi imtis visų priemonių, kurios būtinos, kad pagalba būtų išieškota iš gavėjo“. Ši formuluotė reiškia, kad susigrąžinimas yra taisyklė. Taigi ginčijamame sprendime numatyta, kad valstybės pagalba, kurią Italijos Respublika suteikė ieškovei, *Cementir* ir *Nuova Terni Industrie Chimiche*, nesuderinama su bendrąja rinka (1 straipsnis) ir kad Italijos Respublika minėtą pagalbą turi susigrąžinti iš naudos gavėjų (2 straipsnis).

240 Ieškovė ginčija nurodymo susigrąžinti teisėtumą teigdama, kad iki 2007 m. ieškovės gautos sumos jai buvo išmokėtos kaip pagal Įstatymą Nr. 9/91 mokėtinų sumų avansai, o apie tai Komisija žinojo, kaip tai matyti iš ginčijamo sprendimo 33–35 ir 162 konstatuojamųjų dalių.

241 Visų pirma pabrėžtina, kad veiksmai, kuriais per administracinę procedūrą Komisija informuojama apie tai, kad ginčijama pagalba dar neišmokėta jos gavėjams, neužtikrina, jog tokie mokėjimai nebuvo atlikti vėliau, konkrečiai nuo momento, kai Komisijai ši informacija buvo pateikta, iki pranešimo apie galutinį sprendimą momento. Bet kuriuo atveju negalima kaltinti Komisijos, kad siekdama didesnio teisinio saugumo ji aiškiai išreiškė konkrečias savo sprendimo pasekmes (šiuo klausimu žr. 1993 m. balandžio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Italija prieš Komisiją*, C-364/90, Rink. p. I-2097, 48 ir 49 punktus), o tai Komisija padarė ginčijamo sprendimo 160–162 punktuose.

242 Toliau pažymėtina, jog iš ginčijamo sprendimo matyti, kad Komisijai pradėjus oficialią tyrimo procedūrą, *AEEG* Sprendime Nr. 190/06 nustatė mokėjimams pagal Įstatymą Nr. 80/05 sąlygą, pagal kurią buvusios *Terni* bendrovės turi pateikti garantiją pagalbos susigrąžinimo rizikai padengti (ginčijamo sprendimo 33 konstatuojamoji dalis).

243 Tame pat sprendime *AEEG* numatė ir alternatyvią galimybę 2006 m. iš anksto išmokėti pagalbos sumas, kurios pagal Įstatymą Nr. 9/91 būtų mokėtinos iki ankstesnės sistemos termino pabaigos (2007 m.). Šioms sumoms *AEEG* garantijos nereikalavo. Buvusios *Terni* bendrovės pasinaudojo šia galimybe ir *AEEG* ją įgyvendino (ginčijamo sprendimo 34 konstatuojamoji dalis).

244 Komisija patikslino, kad, išskyrus ankstesniame punkte minėtus išankstinius mokėjimus, „garantija taikoma visiems [*Cassa Conguaglio per il settore elettrico* (Elektros energijos sektoriaus išlyginimo fondas)] mokėjimams nagrinėjamoms bendrovėms pagal Įstatymą Nr. 80/05“ (ginčijamo sprendimo 35 konstatuojamoji dalis).

245 Taigi matyti, kad atsižvelgdama į turimą informaciją Komisija per administracinę procedūrą nusprendė, kad ieškovė gavo pagalbą tiek išmokant avansinius mokėjimus pagal Įstatymą Nr. 9/91 2006 m., tiek ir pagal Įstatymą Nr. 80/05. Tai paaiškina, kodėl Komisija reikalavo susigrąžinti jau skirtą pagalbą patikslindama, kad likutinės pagalbos sumos, į kurias naudos gavėjai pagal Įstatymą Nr. 9/91 būtų turėję teisę, „jeigu Įstatymas Nr. 80/05 nebūtų įgyvendintas“, gali būti išskaitytos iš visos susigrąžintinos sumos (ginčijamo sprendimo 162 konstatuojamoji dalis).

246 Rašytiniuose dokumentuose Komisija pabrėžė tai, kad per administracinę procedūrą nei Italijos valdžios institucijos, nei ieškovė neteigė, jog neatsižvelgiant į tai, kad ginčijama priemonė įsigaliojo, buvusios *Terni* bendrovės negavo su ja susijusios naudos. Ieškovės rašytiniuose dokumentuose nepaminėta jokia aplinkybė, prieštaraujanti šiam Komisijos teiginiui.

247 Priešingai, šį teiginį patvirtina ieškinio, kuriame ieškovė Komisiją kaltina tuo, kad ši neatliko tyrimo, po kurio ji būtų konstatavusi, jog nėra ką susigrąžinti, turinys. Taigi ieškovė tvirtina, kad Komisija „nepatikrino būtent, ar [Italijos Respublika] iš tikrųjų įgyvendino naują priemonę, kiek tai susiję su dalimi, kuri viršija sumas, į kurias [ji] turėjo teisę pagal Įstatymą Nr. 9/91 (jeigu pateikia užstatą)“.

248 Šiame etape reikia priminti nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką, pagal kurią sprendimo dėl valstybės pagalbos teisėtumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į Komisijos turimą informaciją sprendimo priėmimo metu (2002 m. birželio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Nyderlandai prieš Komisiją*, C-382/99, Rink. p. I-5163, 49 punktas ir šio sprendimo 57 punkte minėto Sprendimo *Ispanija prieš Komisiją* 31 punktas).

249 Tačiau neįrodyta, kad priimdama ginčijamą sprendimą Komisija žinojo aplinkybę, jog ieškovei Elektros energijos sektoriaus išlyginimo fondas išmokėjo sumas tik pagal Įstatymą Nr. 9/91.

250 Galiausiai, reikia pažymėti, kad valstybės narės pareiga apskaičiuoti tikslų susigrąžintinos pagalbos dydį, ypač kai šis skaičiavimas, priklausantis nuo informacijos, kurios ji Komisijai nepranešė, yra dalis platesnės pareigos sąžiningai bendradarbiauti, abipusiai siejančios Komisiją ir valstybes nares įgyvendinant Sutartimi valstybės pagalbos srityje nustatytas taisykles (šio sprendimo 248 punkte minėto Sprendimo *Nyderlandai prieš Komisiją* 91 punktas). Negalima kaltinti Komisijos, kad ji neatsižvelgė į galimas faktines ir teisines aplinkybes, kurios jai galėjo būti, bet nebuvo nurodytos per administracinę procedūrą, nes Komisija neprivalo savo iniciatyva ir remdamasi spėjimais nustatyti, kokios aplinkybės galėjo jai būti nurodytos (2004 m. sausio 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Fleuren Compost prieš Komisiją*, T-109/01, Rink. p. II-127, 49 punktas).

251 Todėl darant prielaidą, kad ieškovės nurodyta ir ankstesniame 249 punkte priminta aplinkybė teisinga, ji negali daryti poveikio ginčijamo sprendimo teisėtumui, o tik pagalbos susigrąžinimo tvarkai (2006 m. gegužės 31 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Kuwait Petroleum (Nyderlandai) prieš Komisiją*, T-354/99, Rink. p. II-1475, 68 punktas). Iš esmės pagalba turi būti susigrąžinama pagal atitinkamas nacionalinės teisės nuostatas, tačiau su sąlyga, kad šios nuostatos turi būti taikomos taip, kad netaptų praktiškai neįmanoma vykdyti susigrąžinimo, kurio reikalaujama pagal Bendrijos teisę (šio sprendimo 55 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Tubemeuse* 61 punktas ir 1990 m. rugsėjo 20 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Vokietiją*, C-5/89, Rink. p. I-3437, 12 punktas), o ginčus dėl šio susigrąžinimo nagrinėja nacionalinis teismas (minėto Sprendimo *Kuwait Petroleum (Nyderlandai) prieš Komisiją* 68 punktas).

252 Iš to, kas pasakyta, matyti, kad ieškinio pagrindą, susijusį su 88 straipsnio 3 dalies pažeidimu, reikia atmesti.

Dėl ieškinio pagrindo, susijusio su Reglamento Nr. 659/1999 14 straipsnio 1 dalimi ir teisėtų lūkesčių apsaugos principo pažeidimu

Šalių argumentai

253 Ieškovė pažymi, kad pagal Reglamento Nr. 659/1999 14 straipsnio 1 dalį „Komisija nereikalauja išieškoti pagalbos, jeigu tai prieštarautų bendrajam Bendrijos teisės principui“. Šiuo atveju ginčijamame sprendime esantis nurodymas susigrąžinti pagalbą

pažeidžia teisėtų lūkesčių apsaugos principą, kuriuo, jeigu jis valstybės pagalbos srityje aiškinamas siaurai, galima remtis išimtinėmis sąlygomis ar aplinkybėmis pagrindžiant lūkesčius dėl tam tikros teisinės regimybės.

254 Komisija iš vieno teismo sprendimo, kuris priimtas kitokiomis aplinkybėmis nei nagrinėjamos šioje byloje, negali daryti išvados, kad nustatyta absoliuti ir visuotinė taisyklė, pagal kurią teisėtų lūkesčių apsaugos principas taikomas tik tais atvejais, kai administracija asmeniui, kuriam taikomas aktas, suteikė „konkrečių garantijų“ dėl šios teisinės regimybės.

255 Ieškovės teisėtus lūkesčius dėl *Terni* schemos sukėlė visi teisiškai reikšmingi aktai ir veiksmai, kuriuos galima patikrinti ir kurių prasmė aiški.

256 Ieškovė primena, kad Italijos valdžios institucijos *Terni* tarifo taikymą pirmą kartą pratęsė Įstatymo Nr. 9/91 20 straipsnio 4 dalimi dėl to, kad lygiagrečiai buvo pratęstos gamintojų savo reikmėms, kurie „išvengė“ elektros energijos nacionalizavimo 1962 m., hidroelektrinių koncesijos, o po to Komisijai pranešė apie minėtą įstatymą, kad ši jį išnagrinėtų teisės aktų valstybės pagalbos srityje atžvilgiu.

257 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimu Komisija patvirtino visą Įstatymą Nr. 9/91 ir nepateikė jokių prieštaravimų. Šiame sprendime nebuvo jokio punkto, kuriame Įstatymo Nr. 9/91 20 straipsnio 4 dalimi pratęstas *Terni* tarifo taikymas būtų pripažintas „suderinama pagalba“. Atvirkščiai, šiame sprendime Komisija paskelbė, kad nusprendė nepateikti prieštaravimų dėl minėto įstatymo nuostatų taikymo. Komisija nepateikė įrodymų dėl savo teiginių, kad 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendime nenurodyta, jog

Įstatyme Nr. 9/91 numatyta schema nėra pagalba, o ji pripažinta suderinama su bendrąja rinka.

258 Ieškovė tvirtina, kad po to, kai buvo priimtas 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimas, vyko Italijos valdžios institucijų ir Komisijos dialogas, po kurio ši pateikė klausimus dėl *Terni* tarifo taikymo pratęsimo Įstatymu Nr. 9/91, o tai patvirtina 1991 m. rugsėjo 19 d. Italijos pramonės, prekybos ir amatų ministerijos laiškas Italijos valstybės akcijų valdymo ministerijai ir 1991 m. lapkričio mėn. Tarybai pirmininkaujančios valstybės faksas Italijos Respublikos nuolatinei atstovybei prie Europos Bendrijų. Šiuose laiškuose Italijos valdžios institucijos ginčija tai, kad *Terni* tarifo taikymo pratęsimas gali būti pripažintas valstybės pagalba. Tačiau Komisija nepateikė jokių prieštaravimų dėl minėtų valdžios institucijų išvadų, taip netiesiogiai pripažindama jų pagrįstumą.

259 Šis susirašinėjimas, vykęs vėliau nei priimtas 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimas, prieštarauja Komisijos teiginiui, kad šiuo sprendimu patvirtintas *Terni* tarifo taikymo pratęsimas jį pripažįstant su Bendrijos teise suderinama pagalba. Komisija tik neigia, kad procedūros, kurioje priimtas 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimas, bylos medžiagoje yra minėti laiškas ir faksas, todėl Bendrasis Teismas turėtų nurodyti pateikti Italijos Respublikai atsiųstus, tikėtina, kad 1991 m. rugsėjo mėn., laiškus dėl *Terni* tarifo taikymo pratęsimo klausimo.

260 Ieškovė teigia, kad 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimas, po jo vykęs susirašinėjimas bei vėlesnis Komisijos pritarimas pagrindžia „teisinę regimybę“. Dėl šios regimybės ieškovė turėjo teisėtų lūkesčių, kad bus išlaikytas *Terni* schemos kompensacinis pobūdis

netgi ir po jo apibrėžimo iš naujo *ex post*, kuris turi būti pripažintinas teisėtu. Dėl šių argumentų ši schema negali būti kvalifikuojama kaip valstybės pagalba. Šios aplinkybės įrodo, kad egzistavo išimtinės aplinkybės, dėl kurių ieškovė, kaip ir Italijos valdžios institucijos, tikėjosi, kad *Terni* schemos kompensacinis pobūdis nepasikeis pratęsus *Terni* tarifo taikymą paisant paralelizmo, kaip ir buvo nuspręsta iš pradžių, faktinius gamintojus ir hidroelektrinių koncesijas turinčius gamintojus savo reikmėms.

261 Ginčijamo sprendimo 123 konstatuojamojoje dalyje Komisijos padaryta išvada, kad ginčijama priemone pakeistas *Terni* tarifo apskaičiavimo metodas, nepaneigia ankstesniame punkte pateiktos išvados. Anot ieškovės, visos aplinkybės, kurios jai sukėlė teisėtus lūkesčius, kyla ne dėl 1991 m., o vėliau – 2005 m. nustatytų tarifo apskaičiavimo metodų identiškumo, o dėl to, kad abiem atvejais *Terni* (ir jos teisių perėmėjams) skirta kompensacija buvo teisėtai iš naujo nustatyta *ex post* remiantis jos pradiniu tikslu ir kad taip pat abiem atvejais šios kompensacinės priemonės nustatymas iš naujo *ex post* savaime negalėjo lemti, kad ši priemonė būtų kvalifikuojama kaip pagalba. Komisija neatsižvelgė į tai, kad įmonėms gavėjoms šis peržiūrėjimo metodas mažiau palankus nei pagal Dekretą Nr. 1165/63 ir juo siekiama vienintelio tikslo, t. y. tam tikrose ribose sušvelninti rinkoje užfiksuoto elektros energijos kainų svyravimo poveikį, o akivaizdu, kad to nebuvo įmanoma padaryti 1963 metais.

262 Ieškovė pabrėžia, kad ji sąžiningai tikėjo Komisijos pritarimu, kuris galiausiai buvo gautas dėl 1991 m. taikymo pratęsimo kompensacinio pobūdžio, siekiant pradėti dideles investicijas juodosios metalurgijos sektoriuje remiantis susitarimo su Italijos valdžios institucijomis protokolu, pagal kurį pagrindinis įsipareigojimas buvo kompensacinės priemonės taikymo pratęsimas už didelius įsipareigojimus investicijų ir užimtumo išlaikymo srityje.

263 Galiausiai ji tvirtina, kad galimas lengvatinio tarifo susigrąžinimas prieštarautų ir principui *non venire contra factum proprium*, kuris Komisijai draudžia dėl to paties klausimo imtis iš esmės prieštaringų veiksmų, ypač kai šie veiksmai lemia adresatų įsitikinimą dėl tam tikros teisinės situacijos egzistavimo. Šis teisėtų lūkesčių apsaugos principo aspektas šiuo atveju Komisijai draudžia iš naujo vertinti lengvatinio tarifo kompensacinį pobūdį.

264 Komisija tvirtina, kad nusistovėjusioje teismo praktikoje aiškiai nurodyta, jog teisėtų lūkesčių apsaugos principu galima remtis tik jeigu administracija yra pateikusi „konkrečių garantijų“, o ne kaip šioje byloje esant neaiškioms aplinkybėms, dėl kurių turėtų atsirasti „teisinė regimybė“ nepateikiant daugiau paaiškinimų.

265 Ieškovė negali ieškinio pagrindo grįsti paprasčiausiu tam tikrų Italijos administracijų susirašinėjimu. Akivaizdu, kad netgi darant prielaidą, jog Komisija ir Italijos valdžios institucijos iš tikrųjų bendravo, bet kuriuo atveju negalima nuspręsti, kad jos sukūrė „teisinę regimybę“, kuria remiasi ieškovė, nežinodama Komisijos siųstų pranešimų, apie kuriuos nėra jokios informacijos, turinio.

266 Atrodo, iš ieškovės minėto 1991 m. rugsėjo 19 d. laiško matyti, jog Komisija Italijos valdžios institucijų prašė informacijos dėl Įstatyme Nr. 9/91 numatyto *Terni* tarifo taikymo pratęsimo. Ši aplinkybė ne patvirtina ieškovės teiginį, o veikiau, priešingai, rodo, jog 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendime Komisija nebuvo susidariusi konkrečios nuomonės dėl *Terni* tarifo taikymo pratęsimo, nes kitu atveju prašymas pateikti paaiškinimus neturi prasmės.

267 Bet kuriuo atveju jokia su 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimu susijusi aplinkybė negalėjo Italijos valdžios institucijų ar buvusių *Terni* bendrovių paskatinti manyti, jog Komisija *Terni* tarifo taikymo pratęsimo nelaikė valstybės pagalba. Komisija priduria, kad ginčijama priemone ne tik pratęsta lengvatinio tarifo taikymo trukmė, bet ir visiškai pakeistas nustatytas šio tarifo apskaičiavimo metodas ir iš to daro išvadą, jog todėl buvusios *Terni* bendrovės negalėjo manyti, netgi turint omeny šį svarbų pakeitimą, kad ginčijamai priemonei netiesiogiai taikomas 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimas, kuriame padaryta nuoroda į Įstatymą Nr. 9/91.

Bendrojo Teismo vertinimas

268 Primintina, kad ginčijama priemonė buvo nustatyta iš anksto apie ją nepranešus pažeidžiant EB 88 straipsnio 3 dalį.

269 Atsižvelgiant į Komisijos pagal EB 88 straipsnį vykdomos valstybės pagalbos kontrolės privalomąjį pobūdį, įmonės pagalbos gavėjos iš esmės gali turėti teisėtus lūkesčius gautos pagalbos teisėtumo atžvilgiu tik tuo atveju, jeigu ši buvo suteikta laikantis šiame straipsnyje numatytos procedūros. Rūpestingas ūkio subjektas paprastai turi įsitikinti, kad šios procedūros buvo laikomasi (šio sprendimo 254 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Vokietiją* 14 punktas ir 1997 m. sausio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Ispanija prieš Komisiją*, C-169/95, Rink. p. I-135, 51 punktas; 2002 m. kovo 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Diputación Foral de Álava ir kt. prieš Komisiją*, T-127/99, T-129/99 ir T-148/99, Rink. p. II-1275, 235 punktas).

270 Ypač kai pagalba buvo suteikta apie ją iš anksto nepranešus Komisijai ir todėl ji neteisėta pagal EB 88 straipsnio 3 dalį, tokiu atveju pagalbos gavėjas negali turėti teisėtų lūkesčių dėl šios pagalbos suteikimo teisėtumo (2004 m. lapkričio 11 d. Sprendimo *Demesa ir Territorio Histórico de Álava prieš Komisiją*, C-183/02 P ir C-187/02 P, Rink. p. I-10609, 45 punktas).

271 Vis dėlto teismų praktikoje neatmetama galimybė, kad neteisėtos pagalbos gavėjai gali remtis išimtinėmis aplinkybėmis, kurios galėjo pagrįsti jų teisėtus lūkesčius, jog ši pagalba yra teisėta, prieštaraudami jos grąžinimui (1993 m. birželio 10 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Graikiją*, C-183/91, Rink. p. I-3131, 18 punktas ir šio sprendimo 270 punkte minėto Sprendimo *Demesa ir Territorio Histórico de Álava prieš Komisiją* 51 punktas; 1998 m. rugsėjo 15 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *BFM ir EFIM prieš Komisiją*, T-126/96 ir T-127/96, Rink. p. II-3437, 69 punktas).

272 Reikia patikslinti, kad neteisėtos pagalbos gavėjai gali remtis tokiomis aplinkybėmis, kaip tai matyti iš 1987 m. lapkričio 24 d. Teisingumo Teismo sprendimo *RSV prieš Komisiją* (223/85, Rink. p. 4617, 17 punktas).

273 Tame sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, jog Komisijos delsimas nuspręsti, kad pagalba neteisėta ir kad valstybė narė ją turi panaikinti bei susigrąžinti, tam tikromis aplinkybėmis gali pagrįsti minėtos pagalbos gavėjų teisėtus lūkesčius taip, kad kliudytų Komisijai nurodyti valstybei narei minėtą pagalbą susigrąžinti.

274 Iš to darytina išvada, jog išimtinių aplinkybių egzistavimas gali pateisinti Komisijos sprendimo panaikinimą, jeigu ši į jas neatsižvelgė, ir kad pagalbos gavėjas gali remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principu Bendrijos teismuose.

275 Taip pat pažymėtina, kad priėmus Reglamentą Nr. 659/1999 susidarė nauja padėtis, kiek tai susiję su nesuderinamos pagalbos susigrąžinimu, į kurios teisines pasekmes turi būti atsižvelgta. Minėto Reglamento 14 straipsnio 1 dalyje susigrąžinimas patvirtintas kaip taisyklė (pirmas sakinys) numatant išimtį (antras sakinys), jeigu susigrąžinimas prieštarauja bendrajam Sąjungos teisės principui.

276 Taigi yra antrinės teisės nuostata, į kurią Komisija turi atsižvelgti priimdama savo sprendimus ir dėl kurios prireikus ji turi atsisakyti reikalauti susigrąžinti nesuderinamą pagalbą. Neginčytina, kad tokios nuostatos pažeidimu gali būti remiamasi grindžiant sprendimo dalies, kurioje reikalaujama pagalbą grąžinti, panaikinimą.

277 Taip yra šiuo atveju, nes Komisija ginčijamo sprendimo 149–159 konstatuojamosiose dalyse patikrino išimtinių aplinkybių, galinčių sukelti buvusių *Terni* bendrovių teisėtus lūkesčius dėl ginčijamos priemonės teisėtumo, buvimą ir padarė išvadą, kad jų nėra, o tai ieškovė ginčija konkrečiai remdamasi Reglamento Nr. 659/1999 14 straipsnio ir teisėtų lūkesčių apsaugos principo pažeidimu.

278 Dėl minėto ieškinio pagrindo pagrįstumo, ieškovės argumentai neįrodo, kad buvo išimtinių aplinkybių, pagrindžiančių teisėtus lūkesčius dėl nagrinėjamos pagalbos teisėtumo arba, kaip tvirtina ieškovė, dėl to, kad ginčijama priemonė nėra valstybės pagalba.

279 Iš tikrųjų nustatyta, jog 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimas nepateikti prieštaravimų, remiantis Reglamento Nr. 659/1999 4 straipsnio 3 dalyje pateiktu apibrėžimu, atitinka situaciją, kai po pirminio patikrinimo Komisija konstatuoja, jog priemonė, apie kurią

pranešta, tiek, kiek ji patenka į EB 87 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, nekelia abejonių dėl jos suderinamumo su bendrąja rinka, ir todėl nusprendžia, kad ši priemonė suderinama su bendrąja rinka. Minėto sprendimo formuluotė patvirtina Komisijos išvadą, kad Įstatyme Nr. 9/91 nustatyta *Terni* tarifo taikymo pratęsimo priemonė jame kvalifikuota kaip suderinama pagalba (žr. šio sprendimo 113 punktą).

280 Aplinkybė, jog iš 1991 m. rugsėjo 19 d. Italijos pramonės, prekybos ir amatų ministerijos laiško, siųsto Italijos valstybės akcijų valdymo ministerijai, matyti, kad priėmusi 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimą Komisija Italijos valdžios institucijų paprašė informacijos dėl Įstatyme Nr. 9/91 numatyto *Terni* tarifo taikymo pratęsimo, nepaneigia šios išvados.

281 Ši aplinkybė veikiau įrodo, kaip tai pažymi Komisija ginčijamo sprendimo 134 ir 135 konstatuojamosiose dalyse, kad dokumentuose, kuriais remdamasi ji priėmė 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimą, buvo tik trumpai aprašyti ir įvertinti su valstybės pagalba susiję Įstatymo Nr. 9/91 straipsniai ir kad įstatymo 20 straipsnio 4 dalis, kuria pratęstas *Terni* tarifo taikymas, nebuvo nurodyta, o tai neleidžia tiksliai nustatyti, ar *Terni* tarifas buvo išnagrinėtas ir ar buvo ketinama jį patvirtinti.

282 Paprastas Komisijos prašymas pateikti informaciją ir jos tylėjimas gavus Italijos valdžios institucijų atsakymą, jeigu jis iš tikrųjų buvo išsiųstas ir Komisijos gautas, negali pagrįsti ieškovės teisėtų lūkesčių.

283 Komisijos elgesys nuo 1991 m. rugpjūčio mėn. iki lapkričio mėn. galėjo sukurti nebent tam tikro neapsisprendimo įspūdį ir dėl to ieškovei galėjo kilti klausimų. Tačiau akivaizdu, kad paprasčiausia aplinkybė, jog Įstatyme Nr. 9/91 numatyta *Terni* tarifo taikymo pratęsimo priemonė kvalifikuota kaip valstybės pagalba, gavėjai galėjo pasirodyti abejotina, nėra pakankama pateisinti jos kokiems nors teisėtiems lūkesčiams dėl pagalbos teisėtumo arba dėl to, kad ginčijama priemonė nėra valstybės pagalba (šiuo atžvilgiu žr. 2000 m. rugsėjo 29 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *CETM prieš Komisiją*, T-55/99, Rink. p. II-3207, 128 punktą).

284 Galiausiai, kaip tai pažymi Komisija ginčijamo sprendimo 154 konstatuojamojoje dalyje, 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimas apima tik Įstatyme Nr. 9/91 nustatytą priemonę ir todėl šios priemonės patvirtinimas negali sukelti teisėtų lūkesčių dėl Įstatymu Nr. 80/05 nustatytos naujos pagalbos priemonės teisėtumo ar dėl to, kad šiame įstatyme nustatytas *Terni* tarifo taikymo pratęsimas nėra pagalba.

285 Šiuo atžvilgiu primintina, kad Įstatymo Nr. 9/91 tikslas buvo dvejopas, t. y. pratęsti *Terni* tarifo taikymo ir gamintojų savo reikmėms hidroelektrinių koncesijų trukmę, taip pat nustatyti minėto tarifo taikymo pabaigos terminą 2007 metais.

286 Nustatyta, jog ginčijama priemone, viena vertus, užbaigtas laipsniško *Terni* tarifo taikymo nutraukimo procesas numatant jį taikyti bent iki 2010 m., ir, kita vertus, visiškai pakeistas nustatytas šio tarifo apskaičiavimo metodas, kaip tai matyti iš ginčijamo sprendimo 123 ir 124 konstatuojamųjų dalių.

287 Šiomis aplinkybėmis Komisija ginčijamą priemonę kvalifikavo kaip naują valstybės pagalbą, o šio kvalifikavimo ieškovė neginčija. Apie šią priemonę Komisijai turėjo būti pranešta pagal EB 88 straipsnio 3 dalį, o tai nebuvo padaryta.

288 Iš to išplaukia, kad ieškovė iš 1991 m. rugpjūčio 6 d. Sprendimo ir vėlesnio Komisijos elgesio negalėjo daryti išvados, kad Įstatymu Nr. 80/05 nustatyta nauja taikymo pratęsimo priemonė negalėjo būti kvalifikuota kaip valstybės pagalba EB 87 straipsnio prasme.

289 Šiomis aplinkybėmis ieškinio pagrindą, susijusį su Reglamento Nr. 659/1999 14 straipsnio 1 dalies ir teisėtų lūkesčių pasaugos principo pažeidimu, reikia atmesti.

290 Iš visų aukščiau išdėstytų samprotavimų galima daryti išvadą, kad visas ieškinys turi būti atmestas ir nereikia nurodyti taikyti proceso organizavimo priemones, kurias buvo prašoma taikyti.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

291 Pagal Procedūros reglamento 87 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jeigu laimėjusi šalis to prašė. Kadangi ieškovė pralaimėjo bylą, ji turi padengti bylinėjimosi išlaidas pagal Komisijos pateiktus reikalavimus.

Remdamasis šiais motyvais,

BENDRASIS TEISMAS (penktoji kolegija)

nusprendžia:

1. Atmesti ieškinį.

2. Priteisti iš *ThyssenKrupp Acciai Speciali Terni SpA* bylinėjimosi išlaidas.

Vilaras Prek Ciucă

Paskelbta 2010 m. liepos 1 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Parašai.

Turinys

Faktinės bylos aplinkybės ..... II - 3237

Procesas ir šalių reikalavimai ..... II - 3243

Dėl teisės ..... II - 3245

Dėl ieškinio pagrindo, susijusio su EB 87 straipsnio 1 dalies pažeidimu ..... II - 3246

Šalių argumentai ..... II - 3246

Bendrojo Teismo vertinimas ..... II - 3255

Dėl ieškinio pagrindo, susijusio su esminių procedūrinių reikalavimų bei EB 87 ir 88 straipsnių pažeidimu dėl to, kad padaryta Italijos valdžios institucijų pateikto ekonominio tyrimo akivaizdi vertinimo klaida ..... II - 3279

Dėl esminių procedūrinių reikalavimų pažeidimo ..... II - 3279

— Šalių argumentai ..... II - 3279

— Bendrojo Teismo vertinimas ..... II - 3283

Dėl Italijos valdžios institucijų pateikto ekonominio tyrimo akivaizdžios vertinimo klaidos ..... II - 3294

— Šalių argumentai ..... II - 3294

— Bendrojo Teismo vertinimas ..... II - 3297

Dėl ieškinio pagrindo, susijusio su EB 88 straipsnio 3 dalies pa¸eidimu ..... II - 3298

Šalių argumentai ..... II - 3298

Bendrojo Teismo vertinimas ..... II - 3302

Dėl ieškinio pagrindo, susijusio su Reglamento Nr. 659/1999 14 straipsnio 1 dalimi ir teisėtų lūkesčių apsaugos principo pažeidimu ..... II - 3309

Šalių argumentai ..... II - 3309

Bendrojo Teismo vertinimas ..... II - 3314

Dėl bylinėjimosi išlaidų ..... II - 3319